

UCHWAŁA NR XXIX/232/09 RADY MIEJSKIEJ W BOJANOWIE
z dnia 23 marca 2009 roku
w sprawie Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych
Gminy Bojanowo na lata 2009 - 2015

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1591 ze zmianami), art. 17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tekst jednolity Dz. U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728 ze zmianami) Rada Miejska w Bojanowie uchwała:

§ 1. Strategię Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bojanowo na lata 2009 – 2015, stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Bojanowa.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady
(-) Stanisław Tomiczak

1. CZĘŚĆ WSTĘPNA

Część wstępna zawiera elementarne informacje dotyczące zasad konstruowania dokumentu. Przedstawione w niej zastały aspekty prawne, będące podstawą działania samorządu lokalnego, zasady i wartości, na których opiera się lokalna polityka społeczna oraz najważniejsze informacje dotyczące metodyki pracy nad strategią. Jest tutaj także pokazany związek analizy z innymi dokumentami strategicznymi funkcjonującymi na różnych poziomach administrowania i zarządzania.

1.1. TŁO I PRZYCZYNY

Strategia Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych stanowi podstawę do realizacji względnie trwałych wzorów interwencji społecznych, podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk) występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Dokument charakteryzuje w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji rozwiązujących kwestie społeczne, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin.

Obowiązek opracowania Strategii Integracji i Rozwiązywania Problemów Społecznych wynika wprost z art. 17 ust. 1 ustawy o pomocy społecznej z dnia 12 marca 2004 r. (t.j. Dz.U. z 2008r Nr 115, poz. 728). Różnorodność problemów społecznych występujących w gminie powoduje konieczność wzięcia pod uwagę także innych aktów prawnych, które mają istotny wpływ na konstrukcję dokumentu i rozwiązywanie zadań społecznych w przyszłości.

Są to m. in.:

ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2003 r. Nr 96, poz. 873 z późn. zm.),

ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2003 r. Nr 122, poz. 1143 z późn. zm.),

ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. z 2004 r. Nr 99, poz. 1001),

ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz.U. z 2002 r. Nr 147, poz. 1231 z późn. zm.),

ustawa z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 1997 r. Nr 123, poz. 776 z późn. zm.),

ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2003 r. Nr 228, poz. 2255 z późn. zm.),

ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz.U. z 2005 r. Nr 179, poz. 1485),

ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz.U. z 2005 r. Nr 180, poz. 1493).

Oprócz wspomnianych aktów prawnych przy realizacji strategii może zachodzić potrzeba

odwołania się również do ustaw i aktów wykonawczych z zakresu ochrony zdrowia, oświaty i edukacji publicznej, budownictwa socjalnego.

Europejska polityka społeczna została określona w głównej mierze podczas Szczytu Lizbońskiego w 2000 roku, na którym kraje członkowskie Unii Europejskiej uznały, że zwalczanie ubóstwa i wykluczenia społecznego będzie centralnym elementem w procesie modernizacji europejskiego modelu społecznego. W 2001 roku uzgodniony został przez Radę, Parlament i Komisję Europejską "Wspólnotowy program na rzecz walki z wykluczeniem społecznym na lata 2002 – 2006". Jego celem jest wsparcie współpracy pomiędzy krajami Unii Europejskiej i zwiększenie skuteczności przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu.

Polska zgłosiła gotowość przystąpienia do programu, w efekcie czego podjęła prace nad przygotowaniem Memorandum w sprawie Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum – JIM), Narodowej Strategii Integracji Społecznej oraz Krajowego Planu Działania na rzecz Integracji Społecznej. Powołany przez Prezesa Rady Ministrów w roku 2003 Zespół Zadaniowy do spraw Reintegracji Społecznej opracował dokument pt.: "Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski". Autorzy tego dokumentu podjęli próbę dokonania całościowej analizy sytuacji społecznej w Polsce, wskazania priorytetowych problemów oraz dobrych praktyk na rzecz inkluzji osób i grup.

Opracowując lokalną strategię integracji i rozwiązywania problemów społecznych, uwzględniono dokumenty programowe, w których akcentuje się konieczność zapewnienia dialogu i partnerskiej współpracy instytucji rządowych, samorządowych, organizacji pozarządowych oraz biznesu. Uznaje się także za niezbędną partnerską współpracę z osobami podlegającymi wykluczeniu społecznemu.

Wspomniane dokumenty to przede wszystkim:

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2004 – 2006,

Zintegrowany Program Operacyjny Rozwoju Regionalnego,

Sektorowy Program Operacyjny Rozwoju Zasobów Ludzkich.

1.2. WARTOŚCI, ZASADY, DEFINICJE

Wartość to termin używany do określenia tego, co godne uznania i pożądania, cenne i dobre. Człowiek budujący swój system wartości pewne z niej eliminuje (odrzuca jako złe, czyli traktuje je jako "antywartości"), inne pozostawia i hierarchizuje według przypisywanej im ważności.

Wartość jest cechą względną, a to oznacza, że nie zawsze, nie w każdym miejscu, nie przez wszystkich i nie w każdych okolicznościach przypisywana jest przedmiotom podlegającym ocenie. Przedmiotami wartościowania w polityce społecznej są najczęściej stosunki społeczne, stan zaspokojenia potrzeb, instytucje społeczne, stosunki między człowiekiem a przyrodą.

Polityka społeczna oparta na określonych zasadach, normach i wartościach może być postrzegana jako przewodnik działania państwa i władz samorządowych różnych szczebli w celu:

kształtowania warunków życia ludności oraz stosunków międzyludzkich, a także ogólnych warunków rozwoju,

harmonizowania i godzenia rozbieżnych interesów różnych grup społecznych oraz tworzenia warunków dla pokoju społecznego między kapitałem a pracą.

Z wartości wynikają zarówno cele polityki społecznej, jak i zasady. Źródła, z których czerpie wartości polityka społeczna, są bardzo różnorodne. Są to m.in. ideologie, doktryny społeczne i gospodarcze, społeczne oczekiwania wyrażane za pośrednictwem różnych kanałów społecznej komunikacji, normy zwyczajowe, poglądy osób znaczących w społeczeństwie. W polityce społecznej, odwołującej się do wartości cenionych przez społeczeństwo, ważny jest podział na wartości odczuwane i uznawane. Wartości odczuwane wiążą się głównie ze sferą emocjonalną, zaś uznawane opierają się na przekonaniach, że pewne cechy powinny być odczuwane jako wartość.

Zasady to ogólne doktryny i normy działania, którymi powinny się kierować podmioty polityki społecznej w realizacji podstawowego celu, jakim jest zaspokajanie potrzeb. Niektóre zasady polityki społecznej są tożsame z wartościami. Zasady, które są najczęściej artykułowane bądź realizowane w polityce społecznej, a które stają się dla twórców strategii podstawowymi fundamentami budowania społeczności lojalnej, wolnej od zagrożeń i problemów społecznych, to:

1 **Zasada samopomocy** – przejawia się w istnieniu i rozwoju pomocy wzajemnej ludzi

zmagających się z podobnymi problemami życiowymi oraz pomocy silniejszych dla słabszych, zazwyczaj w ramach niewielkich nieformalnych grup.

- 2 **Zasada przezorności** – oznacza, że bezpieczeństwo socjalne jednostki nie może być tylko efektem świadczeń ze strony społeczeństwa, ale wynikać powinno także z odpowiedzialności człowieka za przyszłość własną i rodziny.
- 3 **Zasada solidarności społecznej** – najczęściej rozumiana jako przenoszenie konsekwencji, niekiedy utożsamiana z solidaryzmem społecznym, oznaczającym wyższość wspólnych interesów członków społeczeństwa nad interesami poszczególnych klas lub warstw.
- 4 **Zasada pomocniczości** – oznacza przyjęcie określonego porządku, w jakim różne instytucje społeczne dostarczają jednostce wsparcia, gdy samodzielnie nie jest w stanie zaspokoić swoich potrzeb, w pierwszej kolejności pomoc powinna pochodzić od rodziny, a następnie od społeczności lokalnej, a na końcu od państwa.
- 5 **Zasada partycypacji** – wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która poszczególnym ludziom zapewnia możliwość pełnej realizacji swoich ról społecznych, natomiast poszczególnym grupom pozwala zająć równoprawne z innymi miejsce w społeczeństwie.
- 6 **Zasada samorządności** – stanowi realizację takich wartości, jak wolność i podmiotowość człowieka, a wyraża się w takiej organizacji życia społecznego, która jednostkom i grupom gwarantuje prawo do aktywnego udziału w istniejących instytucjach społecznych oraz tworzenia nowych instytucji w celu skuteczniejszego zaspokajania potrzeb i realizacji interesów.
- 7 **Zasada dobra wspólnego** – przejawia się w takich działaniach władz publicznych, które uwzględniają korzyści i interesy wszystkich obywateli i polegają na poszukiwaniu kompromisów tam, gdzie interesy te są sprzeczne.
- 8 **Zasada wielosektorowości** – polega na równoczesnym funkcjonowaniu publicznych podmiotów polityki społecznej, organizacji pozarządowych i instytucji rynkowych, które dostarczają środków i usług służących zaspokajaniu potrzeb społeczeństwa.

Polityka społeczna jako przewodnik czy też wskazówka działania oparta na zadeklarowanych wartościach i zasadach, określa i wyjaśnia misję, obejmuje możliwości i cele przedsięwzięć organizacyjnych, wymusza odpowiednie zachowania, nakreślając przydział odpowiedzialności i towarzysząc temu delegację kompetencji na wszystkie poziomy organizacyjne.

Z wymienionych powyżej zasad wynikają podstawowe cele, które powinny kształtować

politykę społeczną w danym środowisku lokalnym. Są to przede wszystkim:

dążenie do poprawy położenia materialnego i wyrównywanie szans życiowych grup społeczeństwa ekonomicznie i socjalnie najsłabszych,
prowadzenie bieżących działań osłonowych,
dostrzeganie z wyprzedzeniem zagrożeń społecznych,
dorównywanie do standardów unijnych i międzynarodowych.

Polityka społeczna Unii Europejskiej opiera swoje założenia na działaniach związanych z polepszeniem warunków życia, pracy i kształcenia, zapewnieniem powszechności prawa do zatrudnienia i wykształcenia, a wreszcie stworzeniem systemu zabezpieczenia społecznego. Z uwagi na przystąpienie naszego kraju do tej struktury społeczno – gospodarczej jest rzeczą oczywistą i zrozumiałą, że właśnie te wartości i zasady stanowią fundament budowy dokumentu wskazującego lokalne problemy społeczne i metody ich rozwiązywania.

W polityce społecznej terminem "problemy społeczne" oznacza się wszelkiego rodzaju dolegliwości, zakłócenia, niedogodności występujące w życiu zbiorowym. Natomiast określeniem "kwestia społeczna" wyróżnia się wśród nich te, które:

odznaczają się szczególną dolegliwością dla potencjału osobowego społeczeństwa,
są następstwem niedostosowania sposobu, w jaki funkcjonuje społeczeństwo, do podstawowych potrzeb indywidualnych i zbiorowych,
nie są możliwe do rozwiązania siłami pojedynczych grup ludzkich.

W węższym znaczeniu termin "kwestia społeczna" oznacza konkretny problem o szczególnie wysokim stopniu dotkliwości dla życia i współdziałania członków społeczności. W szerszym znaczeniu termin ten oznacza natomiast sprzeczność pomiędzy zasadami obowiązującymi w danym społeczeństwie, formacji ustrojowej czy nawet cywilizacji, a dążeniami jednostek i zbiorowości do godnego życia. Przyjmuje się, że źródła kwestii społecznych tkwią wewnątrz społeczeństwa, w mechanizmach życia zbiorowego i mogą być – jak każdy problem społeczny – ograniczane i rozwiązywane we wszystkich skalach współżycia: od rodziny poprzez środowisko lokalne i zawodowe po skalę ogólnopolską czy międzynarodową.

Mechanizmów powstawania problemów społecznych i kwestii społecznych upatrywać należy w funkcjonowaniu społeczeństwa. Są nimi przede wszystkim:

dezorganizacja społeczeństwa,
gwałtowna zmiana społeczna,

opóźnienia kulturowe,
przemiany gospodarcze wyprzedzające przemiany w sposobie myślenia i działania,
złe funkcjonowanie instytucji politycznych czy administracyjnych,
niekompetencja polityków czy urzędników państwowych,
dysfunkcjonalność instytucji społecznych,
dominacja grup społecznych, eksploatacja, wyzysk,
nierówności społeczne, niesprawiedliwość społeczna,
złe funkcjonowanie instytucji edukacyjnych,
nieprzystosowanie do pełnienia określonych ról społecznych.

Funkcjonujące w środowisku lokalnym kwestie i problemy społeczne prowadzą do wykluczenia społecznego, czyli sytuacji uniemożliwiającej lub znacznie utrudniającej jednostce lub grupie zgodne z prawem pełnienie ról społecznych, korzystanie z dóbr publicznych i infrastruktury społecznej, gromadzenie zasobów i zdobywanie dochodów w godny sposób. Środkiem umożliwiającym przeciwdziałanie tej sytuacji jest integracja społeczna oparta na zasadach dialogu, wzajemności i równorzędności.

Podejmowane w tym celu działania wspólnotowe służą budowie społeczeństwa opartego na demokratycznym współuczestnictwie, rządach prawa i poszanowaniu różnorodności kulturowej. W społeczeństwie tym obowiązują i są realizowane podstawowe prawa człowieka i obywatela oraz skutecznie wspomaga się jednostki i grupy w realizacji ich celów życiowych.

Przygotowując dokument programowy, wskazując kierunki działań samorządu w kształtowaniu i realizacji lokalnej polityki społecznej, nie można nie wspomnieć o wartości podstawowej, która posłużyła autorom za fundament przy jego opracowywaniu. Wartością tą jest zasada wspierania rodziny jako najważniejszej komórki społecznej. Jest ona głównym przesłaniem niniejszego dokumentu, gdyż od wspierania siły rodziny należy rozpoczynać każdy rodzaj oferowanej pomocy.

1.3. STRUKTURA DOKUMENTU

Strategie rozwiązywania problemów społecznych to względnie trwałe wzory interwencji społecznych podejmowanych w celu zmiany (poprawy) tych stanów rzeczy (zjawisk), występujących w obrębie danej społeczności, które oceniane są negatywnie. Mówiąc o gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych, należy mieć na myśli w szczególności działania publicznych i prywatnych instytucji pomocy społecznej (i pokrewnych), prowadzone na terenie gminy, podejmowane dla poprawy warunków zaspokojenia potrzeb przez wybrane kategorie osób i rodzin, mieszkańców gminy.

W oparciu o uzyskane informacje i materiały został przygotowany dokument, który pozwoli na racjonalizację lokalnej polityki społecznej oraz wskaże obszary, które w najbliższym czasie powinny stać się przedmiotem szczególnej troski władz lokalnych. Metodyka opracowania dokumentu pozwoliła zaangażować środowisko lokalne w budowę strategii na najważniejszych etapach, od diagnozy do wdrożenia i realizacji.

Przedłożony materiał został opracowany przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojanowie.

Perspektywa czasowa obowiązywania niniejszego dokumentu została skomunikowana z głównymi dokumentami strategicznymi wpływającymi na rozwiązywanie lokalnych problemów, tj. zaakceptowanym przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2006 roku wstępnym projektem Narodowej Strategii Spójności (Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia) oraz Narodową Strategią Integracji Społecznej, wyznaczającymi działania i stwarzającymi możliwość ubiegania się o środki zewnętrzne do 2013 roku.

1.4.PRZESŁANKI WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW STRATEGICZNYCH

Konstruując strategię intergracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy, należy pamiętać, że nie jest to jedyny dokument w obszarze polityki społecznej, którego skutki będą dotyczyły jej mieszkańców. Krytyczna analiza dokumentów programowych powstających na poziomie kraju, województwa czy powiatu pozwala na skuteczniejsze programowanie działań na poziomie lokalnym w taki sposób, by nie powielać pewnych działań, ale wpisywać się własnymi propozycjami programowymi w już funkcjonującą rzeczywistość formalnoprawną.

1.4.1. NARODOWY PLAN ROZWOJU NA LATA 2007 – 2013

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013 jest kompleksowym programem rozwoju społeczno –gospodarczego Polski. Przygotowanie i realizacja NPR ma spowodować skuteczne włączenie Polski w kształtowanie Unii Europejskiej, której jednym z konstytucyjnych fundamentów jest zasada spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Obecność Polski w Unii Europejskiej stwarza naszemu krajowi ogromną szansę na zmniejszenie dyktansu do najwyżej rozwiniętych społeczeństw.

Narodowy Plan Rozwoju (NPR) na lata 2007 – 2013 spaja wszystkie przedsięwzięcia o charakterze rozwojowym. Jest on koncepcją modernizacji polskiej gospodarki oraz propozycją takich zmian instytucjonalnych, które umożliwią tę modernizację. Ostateczny projekt Narodowego Planu Rozwoju na lata 2007 – 2013 został przyjęty przez Radę Ministrów 6 września 2005 r. Misją NPR jest podjęcia i uruchomienie przedsięwzięć, które zapewnią wysoki wzrost gospodarczy, spowodują umocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz przyczynia się do wzrostu zatrudnienia przy zapewnieniu wyższego poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej. Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013 formułuje trzy cele strategiczne:

1. Utrzymanie kraju na ścieżce wysokiego tempa wzrostu gospodarczego.

Polska gospodarka charakteryzuje się znaczącym potencjałem rozwojowym, ale też szeregiem strukturalnych zapóźnień i deficytów. Zagrożeniem jest na przykład wysoki i szybko rosnący poziom zadłużenia państwa. Rozwiązywanie zasadniczych problemów gospodarczych i społecznych będzie możliwe jedynie pod warunkiem utrzymania wysokiego poziomu wzrostu gospodarczego.

2. Wzmocnienie konkurencyjności regionów i przedsiębiorstw oraz wzrost zatrudnienia.

W 2004 r. Polska gospodarka wyszła z okresu stagnacji i spowolnionego tempa wzrostu gospodarczego. Można przewidywać, że tempo wzrostu gospodarczego zbliży się do poziomu 6 procent. Właśnie teraz niezbędne staje się podejmowanie procedur i uruchamianie przedsięwzięć, które umocnią mikroekonomiczne fundamenty gospodarki oraz utrwalą tendencję wzrostową.

3. Podniesienie poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.

Transformacja ustrojowa w latach 1989 – 2004 wiązała się z występowaniem negatywnych zjawisk społeczno – gospodarczych. Wysokie bezrobocie, pogłębiające i poszerzające się ubóstwo, wykluczenie społeczne, dezintegracja społeczna, marginalizacja wielu wspólnot lokalnych i peryferyzacja niektórych regionów stanowią zagrożenie i przeszkodę w rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz stają się źródłem konfliktów społecznych. Jednocześnie zjawiska te ograniczają potencjał rozwojowy gospodarki i możliwości awansu cywilizacyjnego. Stąd rozwój społeczno – gospodarczy musi respektować m.in. zasadę zrównoważonego rozwoju. Miarami realizacji tego celu będą: zróżnicowanie poziomu dochodów i rozwoju regionalnego oraz dostępność komunikacyjna do regionów peryferyjnych.

Narodowy Plan Rozwoju na lata 2007 – 2013 jest kontynuacją obowiązującego obecnie planu na lata 2004 – 2006.

1.4.2. NARODOWA STRATEGIA INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Cele polityki integracji społecznej w Polsce wynikają przede wszystkim z priorytetów

określonych w przyjętej w czerwcu 2004r. Narodowej Strategii Integracji Społecznej. Wynikają również z założeń w zakresie zwalczania ubóstwa i wykluczenia społecznego przyjętych w grudniu 2000 r. przez Radę Europejską w Nicei. Polska w pełni zaakceptowała ich zasadność, co zostało oficjalnie potwierdzone poprzez przyjęcie w grudniu 2003r. Wspólnego Memorandum Polski i Unii Europejskiej o Integracji Społecznej (Joint Inclusion Memorandum).

Zarówno Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej, jak i Wspólne Memorandum są elementami realizacji Strategii Lizbońskiej, która została przyjęta przez piętnaście krajów członkowskich UE w marcu 2000 roku.

Polskie priorytety wpisują się także w podstawowe założenia Zrewidowanej Strategii Spójności Rady Europy, której inauguracja odbyła się w lipcu 2004r. w Warszawie. Jednym z tych założeń jest budowanie integracji i spójności społecznej w oparciu o prawa człowieka, a zwłaszcza te prawa, które zostały zawarte w Zrewidowanej Europejskiej Karcie Społecznej.

Priorytety Narodowej Strategii Integracji Społecznej stworzone zostały z perspektywą ich realizacji do 2010 roku. Krajowy Plan Działania uwzględnia te priorytety, których realizacja jest szczególnie pilna. Wynikają one także z przedstawionej analizy sytuacji ekonomiczno- społecznej ilustrującej podstawowe przyczyny ubóstwa i zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Priorytety zawarte w NSIS w zakresie realizacji **prawa do edukacji** są następujące:
wzrost uczestnictwa dzieci w wychowaniu przedszkolnym,
poprawa jakości kształcenia na poziomie gimnazjalnym i średnim,
upowszechnienie kształcenia na poziomie wyższym i jego lepsze dostosowanie do potrzeb rynku pracy,
rekompensowanie deficytów rozwoju intelektualnego i sprawnościowego dzieci,
upowszechnienie kształcenia ustawicznego.

W zakresie realizacji **prawa do zabezpieczenia socjalnego**:
radikalne ograniczenie ubóstwa skrajnego, którego poziom jest obecnie nieakceptowany i wymaga podjęcia zdecydowanych działań,
ograniczenie tendencji wzrostowych rozwarstwienia dochodowego, tak aby różnice te nie odbiegały od przeciętnego poziomu w krajach UE.

Bezrobocie jest jedną z form wykluczenia społecznego silnie powiązaną z innymi jego przejawami, np. ubóstwem, w warunkach niskiej skuteczności systemu zabezpieczenia socjalnego dla osób bezrobotnych i ich rodzin. Dlatego też w Narodowej Strategii Integracji Społecznej cztery z dwudziestu priorytetów odnoszą się do sfery działań dotyczących realizacji **prawa do pracy**:

- ograniczenie bezrobocia długookresowego,
- zmniejszenie bezrobocia młodzieży,
- zwiększenie poziomu zatrudnienia wśród niepełnosprawnych,
- zwiększenie liczby uczestników aktywnej polityki rynku pracy.

W zakresie realizacji **prawa do ochrony zdrowia**:

wydłużenie przeciętnego trwania życia w sprawności,

upowszechnienie dostępu do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych,

zwiększenie zakresu objęcia kobiet i dzieci programami zdrowia publicznego.

W zakresie realizacji **innych praw społecznych**:

zwiększenie dostępu do lokali (mieszkań) dla grup najbardziej zagrożonych bezdomnością,

zapewnienie lepszego dostępu do pracowników socjalnych,

rozwinięcie pomocy środowiskowej i zwiększenie liczby osób objętych jej usługami,

zwiększenie zaangażowania obywateli w działalność społeczną,

realizacja Narodowej Strategii Integracji Społecznej przez samorządy terytorialne,

zwiększenie dostępu do informacji obywatelskiej i poradnictwa.

1.4.3.KRAJOWY PLAN DZIAŁANIA NA RZECZ INTEGRACJI SPOŁECZNEJ

Krajowy Plan Działania na rzecz Integracji Społecznej to program poprawy dostępu do praw społecznych i zwiększania poziomu ich realizacji. Jest to również zasadniczy instrument osiągania integracji społecznej w europejskim modelu społecznym.

Realizacja praw społecznych wymaga oczywiście poniesienia określonych kosztów, tak samo jak realizacja wszystkich innych kategorii praw człowieka zawartych w prawie międzynarodowym i krajowym. Należy więc zapewnić w sposób trwały zasoby finansowe, kadrowe, lokalowe, rzeczowe i inne instytucjom odpowiedzialnym za realizację tych praw.

Prawa społeczne powinny mieć obecnie priorytet w wydatkach publicznych. Ich realizacja znacznie się pogorszyła w ostatnich latach, a więc zmniejsza się poziom integracji społecznej i zwiększa się skala i zasięg procesów wykluczenia społecznego.

W Krajowym Planie Działań na rzecz Integracji Społecznej za najważniejsze uznano:

działania edukacyjne, socjalne i zdrowotne zapobiegające wykluczeniu społecznemu oraz wspierające grupy zagrożone,

budowę systemu bezpieczeństwa socjalnego i przeciwdziałanie ubóstwu i wykluczeniu społecznemu,

realizację prawa do pracy dla każdego, w tym szczególnie dla grup defaworyzowanych na rynku pracy poprzez odpowiednią politykę makroekonomiczną i politykę zatrudnienia,

rozwój systemu instytucjonalnego z jasnym podziałem odpowiedzialności instytucji rządowych i samorządowych, otwierającego przestrzeń dla aktywności obywatelskiej i upodmiotowienia osób korzystających z usług społecznych, świadczonych zarówno przez państwo, jak i przez organizacje pozarządowe.

Na poziomie operacyjnym ważne jest, że polska polityka integracji społecznej musi być realizowana **we współpracy z szeroko rozumianymi partnerami społecznymi**. Szczególnie chodzi tu o związki zawodowe i związki pracodawców, organizacje pozarządowe, samorządy lokalne oraz odpowiednie charytatywne instytucje kościołów i związków wyznaniowych. Niezależnie od osiągniętego poziomu zamożności oraz stanu koniunktury gospodarczej państwo nie jest w stanie zrealizować celów tej polityki bez partnerstwa z innymi instytucjami.

W tym kontekście ustalono następujące priorytety na najbliższe dwa lata:

zaangażowanie obywateli w działalność społeczną, głównie poprzez zwiększenie ich uczestnictwa w działalności organizacji pozarządowych i innych formach pracy społecznej oraz samopomocy,

wzrost liczby samorządów, które z pełną wrażliwością i zaangażowaniem podejmą się tworzenia lokalnych strategii przeciwdziałania ubóstwu i wykluczeniu społecznemu, a następnie zrealizują ich założenia.

1.4.4. STRATEGIA ROZWOJU POMOCY SPOŁECZNEJ WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO

Ze względu na swój dalekosiężny charakter strategia budowana na poziomie lokalnym musi uwzględniać i brać pod uwagę przesłanki zawarte w dokumentach strategicznych podmiotów, z którymi gmina współpracuje na zasadzie partnerstwa. Jednym z nich jest samorząd województwa wielkopolskiego. Strategia Rozwoju Pomocy Społecznej Województwa Wielkopolskiego pozwala zaplanować działania województwa z zakresu polityki społecznej w taki sposób, aby przeciwdziałać najistotniejszym zagrożeniom społecznym przy aktywnym udziale samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych. Zagrożenia takie, jak negatywne skutki ubóstwa i zjawisko wykluczenia społecznego, to wyzwania nie tylko dla Wielkopolski, ale również dla społeczeństwa współczesnej Europy.

Zadaniem samorządu województwa jest nie tylko rozwiązywanie problemów społecznych. To przede wszystkim organizowanie wsparcia i pomocy osobom potrzebującym w miejscu ich zamieszkania, a więc przy udziale jednostek organizacyjnych samorządów lokalnych. Województwo poprzez działalność Regionalnego Ośrodka Pomocy Społecznej pełni rolę wspierającą, aktywizującą, koordynującą i inicjującą nowe rozwiązania, zmierzające tym samym do wyrównywania poziomu życia mieszkańców Wielkopolski. Strategia określa główne działania samorządu województwa zgodnie z przypisanymi województwu zadaniami z zakresu pomocy społecznej.

Do generalnych celów niniejszej Strategii należy między innymi:

- 1 Zapewnienie mieszkańcom warunków do podwyższania poziomu życia.
- 2 Wzrost wewnętrznej integracji i istotna poprawa jakości przestrzeni.
- 3 Dostosowanie potencjału, struktury i organizacji województwa do wyzwań XXI w.
- 4 i wymagań jednoczącej się Europy.

Przyjmując w/w cele określono strategiczne kierunki działania pomocy społecznej w województwie wielkopolskim:

- 1 Rozwój gminnych i powiatowych specjalistycznych placówek pomocy społecznej świadczących różnorodne usługi socjalne wynikające z potrzeb społeczności lokalnej
  - A. Ilościowy rozwój placówek takich jak środowiskowe domy samopomocy, ośrodki interwencji kryzysowej, domy dziennego pobytu dla różnych grup dysfunkcyjnych, świetlice socjoterapeutyczne dla dzieci i młodzieży, warsztaty terapii zajęciowej, domy pomocy społecznej stałego pobytu.
  - B. Jakościowy rozwój usług w placówkach dotychczas funkcjonujących.
    - 1.1 Zwiększenie aktywności społeczności lokalnych.
    - 1.2 Zmniejszenie negatywnych skutków problemów społecznych

1.3(niepełnosprawność, bezrobocie, bezdomność, przemoc, alkoholizm, narkomania).

1.4.5.POWIATOWA STRATEGIA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA LATA 2004 - 2014

Stworzenie ponadgminnej polityki rozwiązywania problemów społecznych jest jednym z istotnych zadań powiatu wynikających z ustawy o pomocy społecznej. Założenia tej polityki winny znaleźć się w Powiatowej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych. Dokument ten, określający najistotniejsze problemy do rozwiązania w najbliższej przyszłości, ma wyjść naprzeciw potrzebom społeczności lokalnej, wytyczyć kierunki działania administracji powiatowej oraz wyznaczyć cele i zadania funkcjonujących struktur. Ich realizacja ma na celu złagodzenie zjawisk niekorzystnych dla ludzi, którzy, z różnych powodów, znajdują się w potrzebie.

W trakcie prac nad "Powiatową Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2004 – 2014" określono misję ("Poprawa sytuacji życiowej mieszkańców Powiatu Rawickiego") oraz następujące cele strategiczne i szczegółowe:

Zwiększenie zaradności życiowej rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zwiększenie efektywności udzielanej pomocy rodzinom i osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.

Zwiększenie możliwości usamodzielnienia rodzin i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zwiększenie ilości form pomocy środowiskowej dla rodzin, dzieci i i osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Zintegrowanie działań na rzecz rodziny na poziomie ponadgminnym.

Wspieranie rodziny w jej podstawowych funkcjach opiekuńczo – wychowawczych.

Profesjonalizacja kadry do działań specjalistycznych.

Zwiększenie szans zatrudnienia.

Zwiększenie poziomu zatrudnienia ludzi młodych do 24. roku życia.

Ograniczenie zjawiska długotrwałego bezrobocia i jego przyczyn.

Podniesienie jakości kształcenia zawodowego powiązanego z potrzebami lokalnego rynku pracy.

Wspieranie procesów integracji i adaptacji zawodowej osób w niekorzystnej sytuacji rynku pracy.

Poprawa jakości usług rynku pracy.

Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości.

Wspieranie samozatrudnienia.

Wspieranie istniejących podmiotów gospodarczych, szczególnie w sektorze małej, średniej przedsiębiorczości.

Integracja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych.

Zwiększenie możliwości działania organizacji pozarządowych na rzecz niepełnosprawności.

Poprawa warunków działania instytucji świadczących pomoc osobom niepełnosprawnych.

Stworzenie osobom niepełnosprawnym warunków do samodzielnego życia w rodzinie i środowisku lokalnym.

Aktywizowanie społeczności lokalnych do działań na rzecz osób niepełnosprawnych.

2. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNA

Część diagnostyczna zawiera diagnozę problemów społecznych gminy.

Diagnoza została oparta na badaniu źródeł zastanych oraz analizie skonstruowanych specjalnie do tego celu ankiet i wywiadów.

2.1.CHARAKTERYSTYKA GMINY

Miasto i gmina Bojanowo leży w południowej części województwa wielkopolskiego w powiecie rawickim. Gmina Bojanowo sąsiaduje z sześcioma gminami: Rydzyna, Poniec, Miejska Górka, Rawicz, Wąsosz i Góra.

Gmina Bojanowo jest gminą rolniczą i zajmuje powierzchnię 123,5 km². Oprócz Bojanowa w skład gminy wchodzi 20 miejscowości – w tym 17 wsi sołteckich i 3 przysiółki.

Sołectwa: Czechnów, Gierłachowo, Giżyn, Golina Wielka, Golinka, Gołaszyn, Gościejewice, Kawcze, Pakówka, Sowiny, Sułów Mały, Szemzdrowo, Tarchalin, Trzebosz, Wydartowo I, Wydartowo II, Zaborowice. Miejscowości bez statusu sołectwa: Parłowice, Potrzebowo, Karolewo. W 2006 roku gminę zamieszkiwało 9.146 mieszkańców, a w 2007 roku 9.188 mieszkańców.

Pod względem komunikacyjnym miasto leży na skrzyżowaniu drogi krajowej nr 5 (Poznań – Wrocław) oraz drogi powiatowej Góra – Gostyń. Przez Bojanowo przebiega również linia kolejowa relacji Poznań – Wrocław.

Miasto położone jest w odległości 90 km od Poznania, 20 km od Leszna oraz 14 km od Rawicza.

Pod względem geograficznym leży na Wysoczyźnie Leszczyńskiej w subregionie zwanym Wałem Bojanowskim. Rzeźba terenu jest mało urozmaicona i monotonna. Okoliczny krajobraz tworzą rozległe równiny.

Na terenie gminy znajduje się 340 podmiotów gospodarczych (dane z U.M. na dzień 06.08.2008r), w tym:

105 podmiotów	–	handel
42 podmioty	–	usługi samochodowe
38 podmiotów	–	usługi dla ludności
36 podmiotów	–	budownictwo, roboty drogowe
31 podmiotów	–	usługi niematerialne
10 podmiotów	–	usługi przemysłowe
8 podmiotów	–	hodowla, usługi weterynaryjne
8 podmiotów	–	zakłady produkcyjno-usługowe
7 podmiotów	–	transport
6 podmiotów	–	stolarstwo
49 podmiotów	–	pozostałe.

W gminie funkcjonują dwa przedszkola, do których uczęszcza 250 dzieci (Bojanowo – 140 dzieci, Trzebosz – 110 dzieci) oraz cztery szkoły podstawowe, do których uczęszcza 659 uczniów (Szkoła Podstawowa Bojanowo – 399, Szkoła Podstawowa Golina Wielka – 117, Szkoła Podstawowa Gościejewice – 84, Szkoła Podstawowa – filia Trzebosz – 59) i jedno gimnazjum, w którym naukę pobiera 376 uczniów.

Na terenie gminy funkcjonuje szkolnictwo ponadgimnazjalne – Zespół Szkół Rolniczych w Bojanowie, do którego uczęszcza 348 uczniów, pobierających naukę w następujących typach szkół:

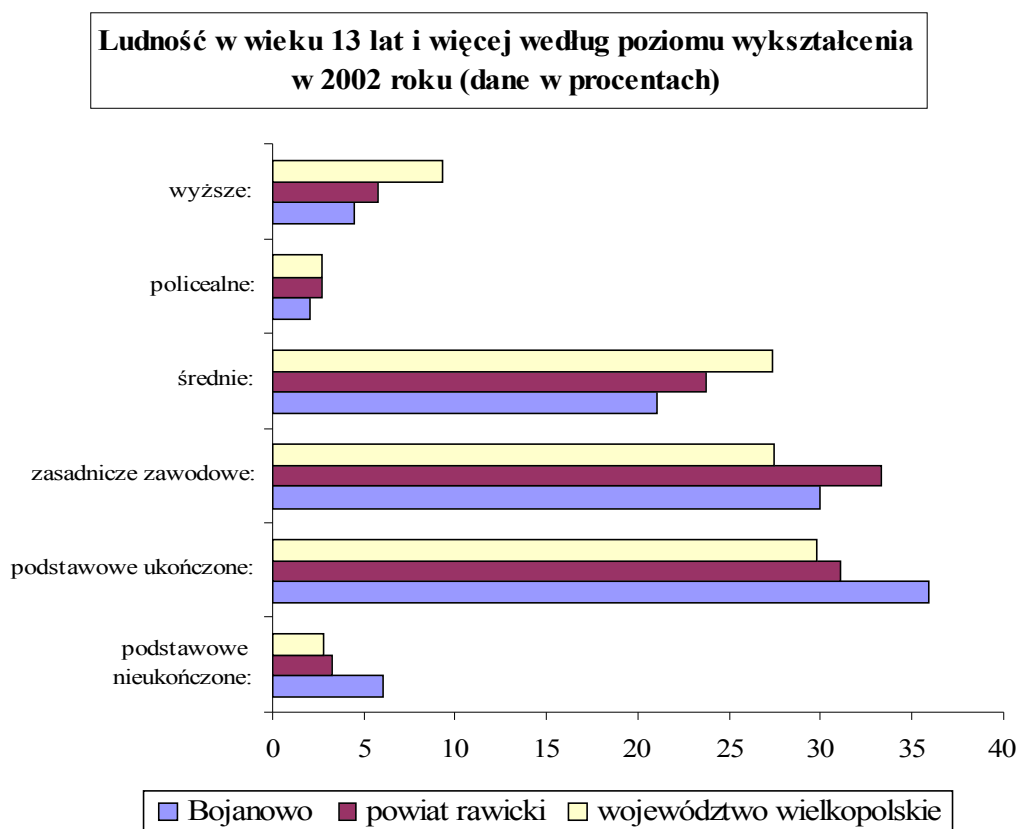
- liceum ogólnokształcące
- technikum żywieniowe
- technikum informatyczne
- technikum rolnicze
- technikum agrobiznesu
- technikum hotelarskie.

Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę zdrowotną w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej "Zdrowie".

2.2.DEMOGRAFIA.

Poniżej prezentujemy sytuację demograficzną gminy Bojanowo.

Dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

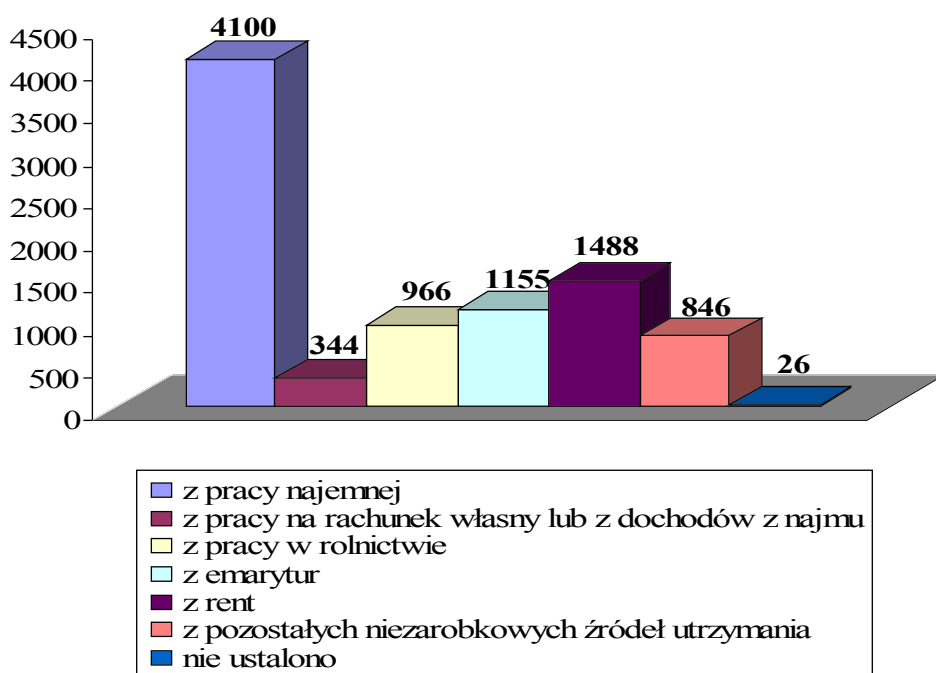

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż struktura wykształcenia w gminie

Bojanowo w 2002 roku odbiegała zarówno od struktury powiatowej, jak i wojewódzkiej. Najważniejsze grupy wśród ludności w wieku 13 lat i więcej (4.845 osób) stanowiły osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym i zasadniczym zawodowym, a wykształceniem wyższym legitymowało się jedynie 4,55% mieszkańców.

Poziom wykształcenia lokalnej społeczności jest ważną przesłanką w procesie oceny umiejętności i radzenia sobie poszczególnych osób przede wszystkim na rynku pracy. Im bowiem dana osoba jest lepiej wykształcona, tym łatwiej potrafi się przystosować do zmiennej rzeczywistości rynku pracy.

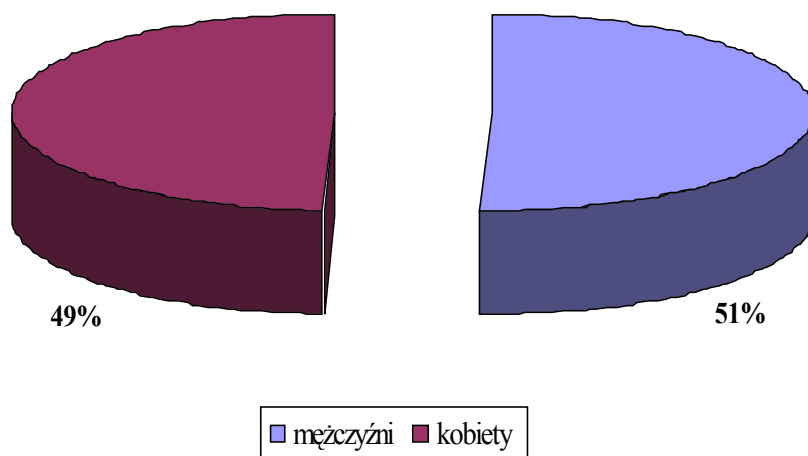
Ludność według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

Dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

Według danych Narodowego Spisu powszechnego z 2002r. spośród 8.925 mieszkańców gminy 5.410 osób (czyli 60,61%) utrzymywało się z pracy (lub najmu), w tym 4.444 osób z pracy poza rolnictwem (4.100 osób z pracy najemnej i 344 osoby z pracy na własny rachunek lub z dochodów najmu), a 966 osób z pracy w rolnictwie. Z niezarobkowego źródła utrzymywały się 3.489 osoby, z czego 1.155 mieszkańców gminy korzystało ze świadczeń emerytalnych, 1.488 osób otrzymywało renty, a 846 osób utrzymywało się z pozostałych niezarobkowych źródeł utrzymania. Nie ustalono źródła utrzymania dla 26 osób.

Ludność gminy Bojanowo na dzień 11.08.2008 rok

Dane z Urzędu Miejskiego w Bojanowie

Według danych Urzędu Miejskiego w Bojanowie z dnia 11.08.2008 roku gmina Bojanowo zamieszkiwało 9.169 osoby, w tym 4.591 mężczyzn i 4.578 kobiet. Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosił 74,24 osoby na km².

2.3. PROBLEMY SPOŁECZNE W PERSPEKTYWIE OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ.

Według ustawy o pomocy społecznej, pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwycięzenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości(art. 2.1).

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka (art.3.1).

Pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom w szczególności z powodu:

1) ubóstwa; 2) sieroctwa; 3) bezdomności; 4) bezrobocia; 5) niepełnosprawności; 6) długotrwałej lub ciężkiej choroby; 7) przemocy w rodzinie; 8) potrzeby ochrony ofiar handlu ludźmi; 9) potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności; 10) bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych; 11) braku umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej całodobowe placówki opiekuńczo – wychowawcze; 12) trudności w integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą; 13) trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego; 14) alkoholizmu i narkomanii; 15) zdarzenia losowego; 16) klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Za realizację zadań z zakresu pomocy społecznej na terenie gminy odpowiedzialny jest Ośrodek Pomocy Społecznej.

Do jego obowiązków należy:

    prowadzenie diagnostyki jednostkowej i środowiskowej,

    bezpośrednie i pośrednie udzielanie świadczeń (w tym organizowanie opieki i usług

domowych),

współpraca z organizacjami i instytucjami, a zwłaszcza z samorządem lokalnym, aktywizowanie środowiska lokalnego.

Według danych Ośrodka Pomocy Społecznej w latach 2005 – 2007 z pomocy skorzystało odpowiednio:

w roku 2005 – 736 rodzin (1.718 osób)

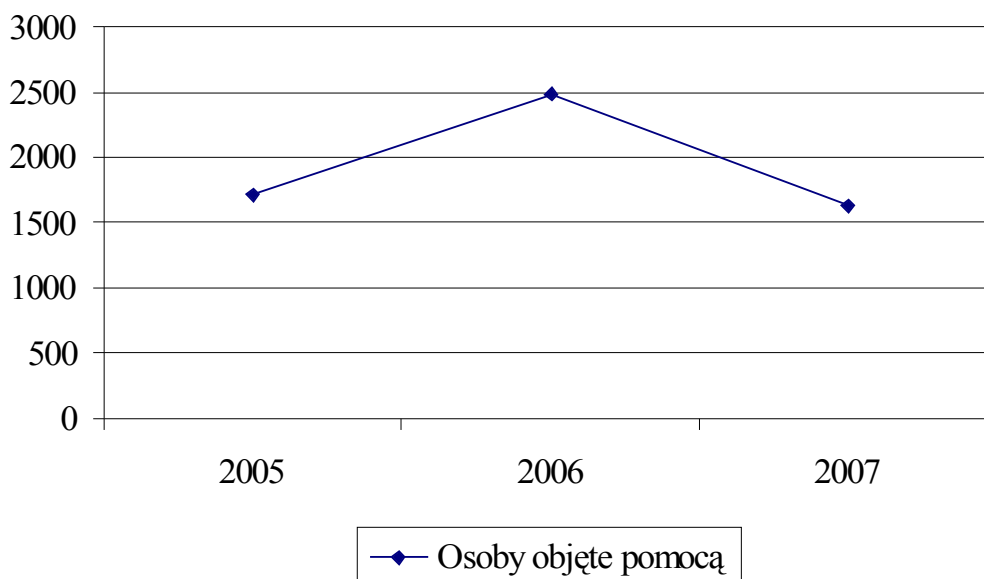
w roku 2006 – 1.002 rodziny (2.485 osób)

w roku 2007 – 622 rodziny (1.629 osób).

Obok świadczeń finansowych Ośrodek Pomocy Społecznej dysponuje innymi narzędziami pomocy takimi jak: praca socjalna, poradnictwo. W roku 2005 pracownicy socjalni udzielili pomocy wyłącznie w postaci pracy socjalnej dla 442 rodzin (158 osób), w roku 2006 było to 431 rodzin (1.672 osoby), a w roku 2007 pomoc uzyskało 405 rodzin (1.668 osób).

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Bojanowie

Osoby objęte pomocą społeczną (wg decyzji administracyjnych) w latach 2005-2007

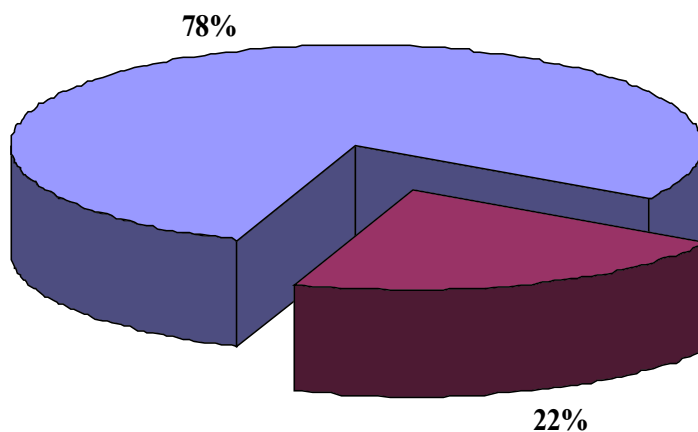

W gminie Bojanowo liczba osób objętych pomocą na przestrzeni lat 2005 – 2007 uległa zmianie. W 2006 roku nastąpił znaczny wzrost liczby beneficjentów w stosunku do 2005 i 2007 roku a wynikało to z realizacji rządowego programu pomocy dla gospodarstw rolnych w celu złagodzenia skutków suszy, z którego skorzystało 246 rodzin (861 osób).

Decydujący wpływ na korzystanie z systemu pomocy społecznej w Polsce mają regulacje prawne zawarte w ustawie o pomocy społecznej oraz innych aktach normatywnych. Podstawową przesłanką przyznania świadczeń jest kryterium dochodowe osoby i rodziny. Obecnie kryterium ustalono na poziomie 477,00zł miesięcznie w przypadku osoby samotnie gospodarującej i 351,00zł na osobę w rodzinie. Niski poziom kwot uprawniających do przyznania świadczenia zmniejsza liczbę potrzebujących i może istotnie wypaczyć skalę występującego ubóstwa.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Bojanowie

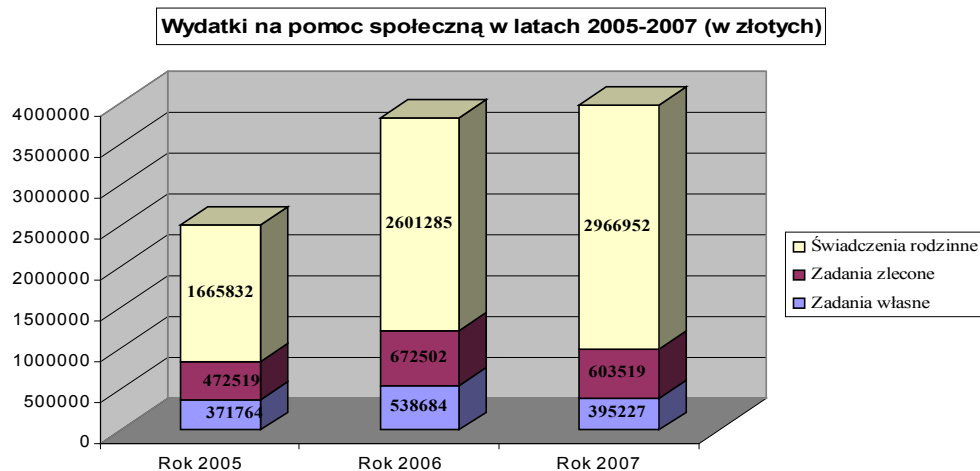
Beneficjenci systemu pomocy społecznej w porównaniu z ogółem mieszkańców gminy w 2006 roku.

■ beneficjenci pomocy społecznej ■ pozostali mieszkańcy gminy Bojanowo

Spośród 8.955 mieszkańców gminy 2.485 osób skorzystało z systemu pomocy społecznej w roku 2006. Liczba ta obejmuje rodziny osób, którym decyzją administracyjną przyznano

wsparcie.

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Bojanowie

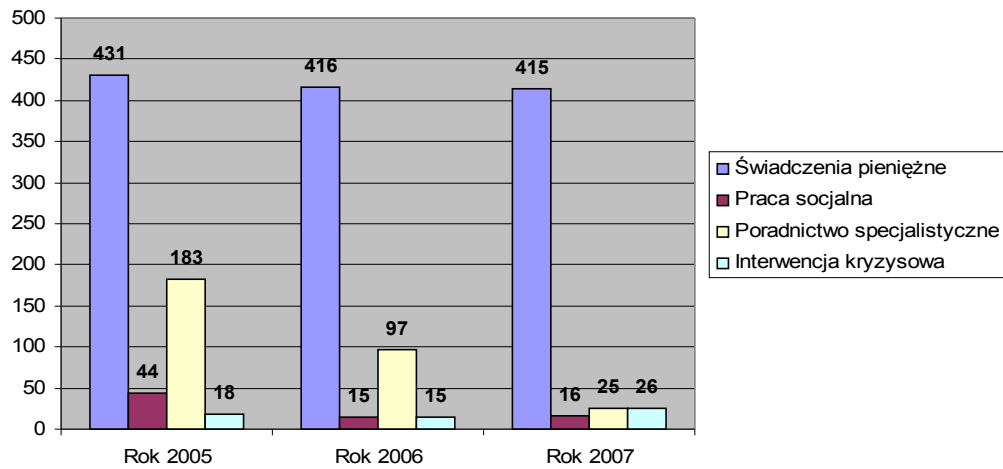
Na wykresie przedstawiono wysokość środków finansowych pozostających w dyspozycji Ośrodka Pomocy Społecznej, uwzględniając wydatki na zadania własne pochodzące z budżetu gminy, kwoty na zadania zlecone uzyskane z budżetu państwa oraz wartość świadczeń rodzinnych. Analizując wysokość nakładów przeznaczonych na pomoc społeczną w gminie, należy zauważyć, iż nakłady finansowe przeznaczone na wspomaganie osób i rodzin wzrastają. Taki stan rzeczy jest efektem wprowadzenia zmian ustawowych czyniąć ośrodek dysponentem środków na świadczenia rodzinne, które potwierdzają powyżej przedstawione dane – stanowią niebagatelną pozycję w jego budżecie. W 2006 roku znacznie wzrosły środki na zadania zlecone, było to spowodowane wprowadzeniem rządowego programu pomocy dla gospodarstw rolnych w celu złagodzenia skutków suszy, na który wydatkowano 225.308,00zł. Ogółem wielkość wydatków na udzielanie wsparcia w kolejnych latach wynosiła:

w roku 2005 – 2.510.115zł

w roku 2006 – 3.812.471zł

w roku 2007 – 3.965.698zł

**Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS w latach 2005-2007
(liczba rodzin)**

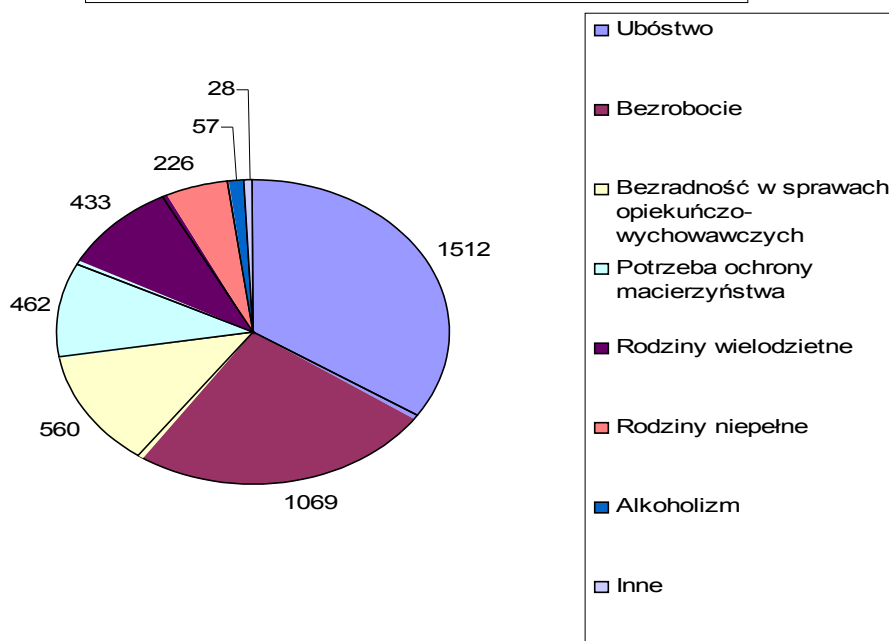
Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Bojanowie

Świadczenia pieniężne są preferowaną i najbardziej pożądaną przez beneficjentów formą pomocy. Analizując możliwość przyznania przez ośrodek pomocy społecznej świadczeń finansowych, należy wskazać na podstawowe zasiłki, którymi obecnie są: zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy.

Drugą co do wielkości formą pomocy jest poradnictwo specjalistyczne pomimo, że w roku 2007 liczba znacznie zmalała.

Ustawa o pomocy społecznej zawiera zamkniętą listę powodów, dla których każdy mieszkaniec ma prawo skorzystać z systemu pomocy społecznej. Podstawową przesłanką przyznania pomocy jest spełnienie wspomnianego wcześniej kryterium dochodowego, informującego o istotnym braku środków do życia, zarówno w przypadku osoby samotnie gospodarującej jak i całej rodziny.

**Powody przyznania pomocy społecznej w 2007 roku
(liczba osób w rodzinach)**

Dane Ośrodka Pomocy Społecznej w Bojanowie

W 2007 roku Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojanowie udzielił wsparcia osobom i rodzinom z następujących przyczyn:

ubóstwo – 1.512 osób w 398 rodzinach

bezrobocie – 1.069 osób w 267 rodzinach

bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego – 560 osób w 81 rodzinach

potrzeba ochrony macierzyństwa - 462 osoby w 74 rodzinach

rodziny wielodzietne – 433 osoby w 68 rodzinach

rodziny niepełne – 266 osób w 56 rodzinach

alkoholizm – 57 osób w 24 rodzinach

inne – 28 osób w 9 rodzinach

2.4.KWESTIA DZIECKA.

Polityka społeczna zajmuje się dziećmi jako grupą wymagającą szczególnej troski i ochrony. Działalność na rzecz dzieci polega przede wszystkim na ochronie ich praw, wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu do oświaty, służby zdrowia, wypoczynku oraz asekurowaniu w obliczu ryzyka życiowego. System opieki nad dziećmi potrzebującymi wsparcia organizują instytucje państwowe, samorządy, organizacje

pozarządowe. Na system składają się:

- domy pomocy społecznej dla dzieci specjalnej troski,
- pogotowia opiekuńcze,
- ośrodki szkolno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży,
- ogniska wychowawcze – placówki środowiskowe zapobiegające niedostosowaniu społecznemu i osamotnieniu dzieci i młodzieży oraz zapewniające pomoc rodzicom mającym trudności w wychowaniu dzieci,
- wioski dziecięce,
- ośrodki adopcyjno-opiekuńcze,
- rodziny zastępcze,
- rodzinne domy dziecka,
- młodzieżowe ośrodki wychowawcze.

Wszystkie te placówki wyrównują szanse dzieci i młodzieży, niemniej dziecko, dla pełnego i harmonijnego rozwoju swojej osobowości, powinno wychowywać się w środowisku rodzinnym, w atmosferze szczęścia, miłości i zrozumienia.

W celu uzyskania informacji o problemach dzieci i młodzieży w lokalnym systemie kształcenia i wychowania zostały rozesłane do szkół gminy ankiety. Pozwolą one zdiagnozować środowisko szkolne pod kątem występowania zachowań o cechach patologii społecznej wśród uczniów oraz przekazują informacje o realizacji działań opiekuńczo-wychowawczych, profilaktycznych i leczniczych prowadzonych wśród dzieci i młodzieży. W sumie do badania przedłożono 5 ankiet, z czego 3 dotyczyły szkół podstawowych, 1 - gimnazjum i 1 - zespołu szkół rolniczych.

W materiale badawczym respondenci ocenili głównie pozycję dzieci i młodzieży w środowisku lokalnym.

PROBLEMY WYSTĘPUJĄCE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

		<i>Obecność poszczególnych cech</i>	
		występuje (liczba wskazań i ujawnionych przypadków)	nie występuje
1	Konflikty z rodzicami (opiekunami)	3	2

		<i>Obecność poszczególnych cech</i>	
		1	4
2	Konflikty z rodzeństwem		
3	Konflikty z nauczycielami	0	5
4	Konflikty z kolegami szkolnymi	3	2
5	Kłamstwa	2	3
6	Wagary	3	2
7	Alkoholizowanie się	2	3
8	Narkotyzowanie się	1	4
9	Palenie papierosów	2	3
10	Ucieczki z domu	0	5
11	Kradzieże	3	2
	Agresja i przemoc, w tym:	3	2
	- poniżanie	3	2
	- zastraszanie	0	5
	- znęcanie się	0	5
	- bicie	2	3
	- wymuszanie pieniędzy	0	5
	- zmuszenie do palenia papierosów	1	4
13	Autoagresja	0	5
14	Przestępczość ujawniona	0	5
15	Niszczenie mienia szkolnego	2 (2)	3
16	Drugoroczność	2 (8)	3
17	Udział w grupach negatywnych	1(16)	4
18	Opieka kuratora sądowego	4 (9)	1
19	Przemoc w rodzinie	3	2
20	Zaniedbanie przez dom	3	2
21	Wykorzystywanie seksualne	0	5

Badania własne

Wskazując najistotniejsze kwestie, pedagodzy korzystali z zamkniętego zestawu kategorii, mając do wyboru 21 zmiennych. Stwierdzając obecność lub brak poszczególnych cech, nie we wszystkich jednocześnie podano liczbę występujących przypadków.

Określając problemy uczniów i szkoły w pytaniach otwartych, wskazano głównie na zjawisko ubożenia rodzin i związany z nim problem bezrobocia, dysfunkcje występujące w domu (odnoszące się do niewydolności opiekuńczo-wychowawczej, przemocy w rodzinie oraz uzależnień i niezaradności rodziców), utrudniony dostęp do dóbr kultury, niskie aspiracje edukacyjne, agresję i przemoc (prowadzące do konfliktów w grupie rówieśniczej) oraz

przypadki niszczenia mienia szkolnego, opuszczania zajęć, odwoływania się do kłamstw i używania wulgaryzmów. W związku z wyjazdami rodziców za granicę do pracy pojawia się nowe zjawisko "eurosieroctwo".

Szkoła Podstawowa filialna nie posiada dostępu do internetu, natomiast żadna nie zatrudnia logopedy. We wszystkich szkołach podstawowych i gimnazjum prowadzone jest dożywianie uczniów (catering OPS), natomiast zespół szkół rolniczych posiada własną stołówkę. Dwie szkoły nie posiadają sali gimnastycznej.

We wszystkich szkołach pracuje pedagog szkolny, a w jednej psycholog, który pełni funkcję doradcy zawodowego. Szkoły oferują swoim wychowankom zajęcia dodatkowe m.in. różnorodne tematyczne koła zainteresowań, zajęcia sportowe, chór szkolny, harcerstwo), a dla uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zajęcia wyrównawcze, korekcyjno-kompensacyjne, socjoterapeutyczne, psychoterapeutyczne, rewalidacyjne.

Z analizy wynika, że szkoły są miejscami bezpiecznymi dla dzieci i młodzieży. We wszystkich placówkach przeprowadzane są badania służące diagnozowaniu środowiska lokalnego, a powszechnie realizowane programy profilaktyczne skutecznie łagodzą zjawiska patologiczne i zapobiegają ich występowaniu.

Nauczyciele kształtują wśród młodzieży postawy charytatywne i propagują ideę wolontariatu poprzez uczestnictwo w różnych akcjach charytatywnych, m.in. "Góra grosza", "Wielka orkiestra świątecznej pomocy", "Wielkopostna jałmużna", zbiórki na pomoc dla dzieci chorych i potrzebujących, pomoc rzeczowa dla rodzin potrzebujących.

Analizując potrzeby dzieci i młodzieży, wskazano konieczność zapewnienia alternatywnych form spędzania czasu wolnego.

Wśród różnych form pomocy szkoły proponują rodzicom uczniów m.in. zajęcia wyrównawcze, warsztaty, pedagogizację, rozmowy indywidualne, pomoc pedagoga i nauczycieli, organizowanie konsultacji w placówkach specjalistycznych, np. w Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej w Rawiczu oraz wsparcie materialne (stypendia szkolne, zwolnienie z opłat z PZU), rzeczowe (wyprawki szkolne, paczki świąteczne) i w formie dożywiania.

2.5.KWESTIA OSÓB BEZROBOTNYCH.

Statystyki dotyczące bezrobocia w znacznym stopniu zniekształcają obraz zjawiska ze względu na duży stopień tzw. bezrobocia utajonego oraz powszechności "pracy na czarno" i pracy poza granicami kraju. Bezrobocie powoduje, iż standard życia wielu ludzi stale się obniża i rozszerza się obszar patologii społecznej.

Bezrobotnym, zgodnie z definicją ustawową, jest osoba pozostająca bez pracy, ale jednocześnie zdolna i gotowa do jej podjęcia w pełnym wymiarze czasu.

Bezrobocie, przyczyniając się do zubożenia materialnego w bezpośredni sposób wpływa na poziom życia rodzin, wywierając negatywne skutki, zwłaszcza w postaci:

dezintegracji rodziny,

zmniejszenia siły wsparcia emocjonalnego i solidarności pomiędzy członkami rodziny,

zwiększenie ryzyka zaistnienia patologii życia społecznego.

Długookresowe bezrobocie ma wpływ na ekonomiczną i psychospołeczną sferę życia człowieka bezrobotnego oraz jego rodzinę. Jednym z pierwszych skutków utraty pracy jest obniżenie standardu życia rodziny, także wtedy, gdy otrzymywane są świadczenia kompensujące płacę. Sytuacja materialna osób dotkniętych bezrobociem zależy od ich standardu życia w czasie trwania zatrudnienia, a zwłaszcza od posiadanych dóbr trwałego użytku, oszczędności i długów.

Duże znaczenie ma poziom, od którego zaczyna się proces degradacji ekonomicznej i społecznej. W najbardziej dramatycznej sytuacji są rodziny świadczeniobiorców pomocy społecznej, które od dawna korzystały z systemu wsparcia socjalnego z powodu np.: niskich dochodów, wielodzietności, inwalidztwa.

Trudności finansowe w takich rodzinach prowadzą do drastycznych ograniczeń wydatków nawet na podstawowe potrzeby bytowe. Problem bezrobocia dotyczy nie tylko osoby nim dotkniętej, lecz także całej rodziny.. Pogorszenie stanu funkcjonowania rodziny jest proporcjonalne do okresu pozostawania bez pracy, co przejawia się problemami opiekuńczo-wychowawczymi, przemocą czy zanikiem autorytetu rodzicielskiego. Może także prowadzić do rozpadu rodziny. W tych okolicznościach pojawia się również groźba przyjmowania przez dzieci negatywnych wzorów osobowych, a w konsekwencji dziedziczenia statusu bezrobotnego.

Wzrost liczby bezrobotnych świadczeniobiorców powoduje przyrost ilości zadań z zakresu pomocy społecznej oraz zwiększenie puli wydatków na udzielanie pomocy.

Sytuacja taka wymusza również konieczność dostosowania dotychczasowych form działania do nowych potrzeb.

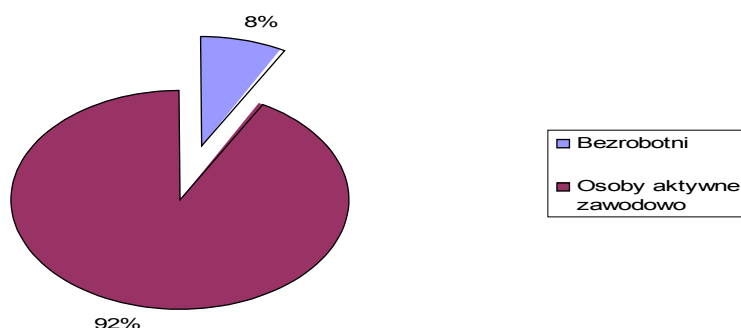
Ponieważ możliwości budżetu państwa i samorządu lokalnego są ograniczone, podstawowego znaczenia w pomocy w wychodzeniu z bezrobocia nabiera praca socjalna, która przyjmuje zróżnicowane formy.

Praca socjalna prowadzona przez pracowników socjalnych to między innymi pomoc w planowaniu nowych koncepcji życia zawodowego, rozbudzanie motywacji do działania ukierunkowanego na zatrudnienie oraz technika kontraktu socjalnego, która pozwala na uzależnienie pomocy – formy, wysokości i okresu wypłacania świadczenia – od aktywności bezrobotnego i jego rodziny.

Niepokojący jest wpływ bezrobocia na zachowania patologiczne. Szczególnie niebezpiecznym zjawiskiem staje się przemoc w rodzinie. Długie pozostawanie bez pracy stymuluje procesy dezintegracji życia rodzinnego. Przymusowa bezczynność zawodowa i nieuregulowany tryb życia wyzwalają zachowania dewiacyjne, skierowane na rodzinę i lokalne środowisko społeczne. Negatywne emocje związane z sytuacją bezrobocia przenoszone są na najbliższych – ofiarami przemocy i złego traktowania są najczęściej kobiety i dzieci. Długotrwałe bezrobocie, z jego negatywnymi konsekwencjami psychospołecznymi, wymaga stosowania odpowiednich form oddziaływań.

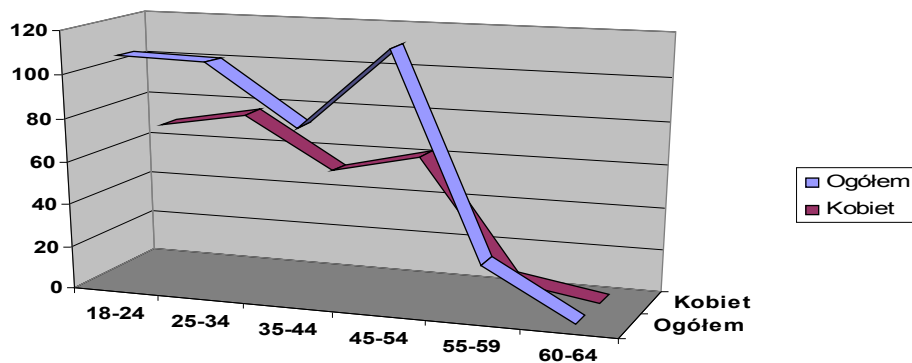
Bezrobotni i osoby aktywne zawodowo na dzień 31.12.2006r

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Według stanu na 31.12.2006r wśród 5.650 osób w wieku produkcyjnym – 437 pozostawało bez zatrudnienia.

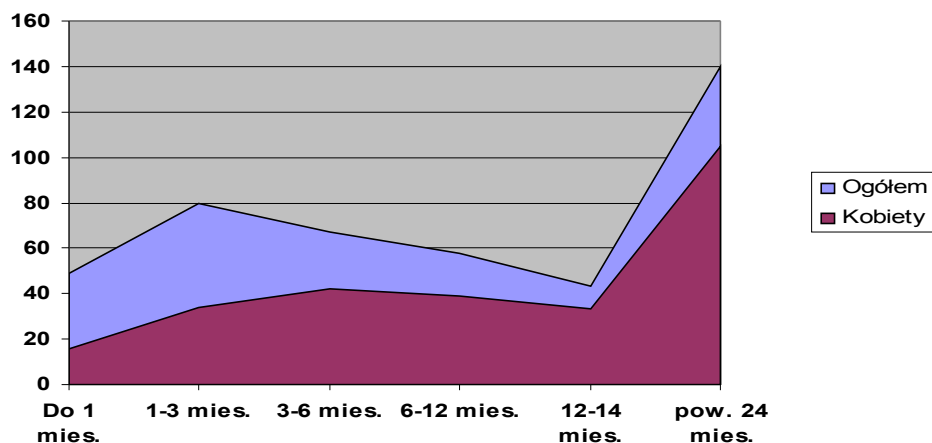
Bezrobotni według wieku - stan na 31.12.2006r

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Najliczniejszą grupę pozostających bez pracy stanowią osoby młode w przedziałach wiekowych od 18 – 24 i od 25 – 34 lat, często nieposiadające wcześniejszych doświadczeń zawodowych. Druga grupa posiadająca niewielkie szanse na zmianę swej sytuacji życiowej to grupa osób, które przekroczyły 45 rok życia. Osobom pozostającym jeszcze w wieku produkcyjnym, ale już niemobilnym, zdecydowanie trudniej znaleźć pracę i zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe. We wszystkich grupach wiekowych odnotowano niekorzystną sytuację kobiet.

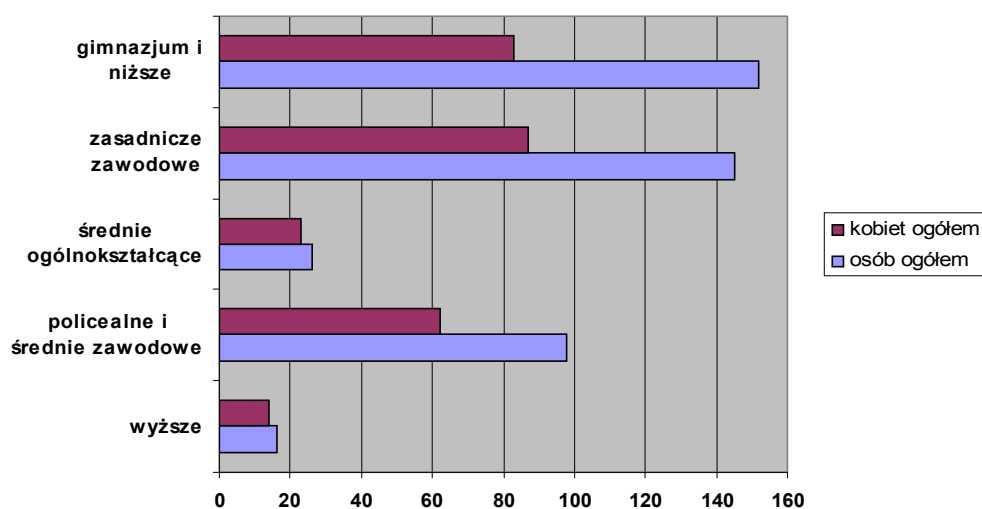
**Bezrobotni według czasu pozostawania bez pracy
z końcem 2006r**

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Powrót do pracy jest tym trudniejszy, im dłuższy jest okres pozostawania poza zatrudnieniem, co wyraźnie widać na powyższym zestawieniu. Brak pracy może powodować nieodwracalne szkody nie tylko ekonomiczne, ale przede wszystkim społeczne, łącznie z daleko idącą demoralizacją i wykluczeniem osób pozostających bez zatrudnienia. Długotrwale bezrobotni często nie są w stanie samodzielnie wrócić do zatrudnienia, stąd tak ważne w ich przypadku są: poradnictwo zawodowe, praca socjalna oraz kluby integracji społecznej.

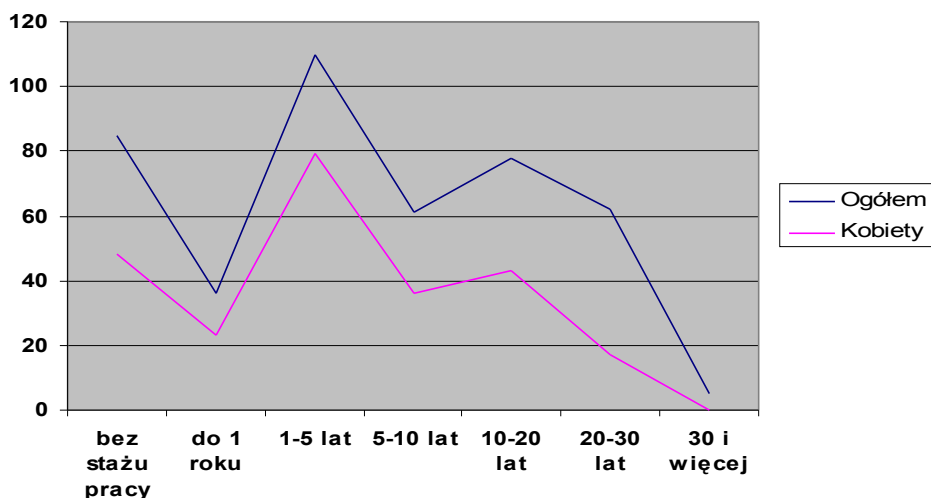
Bezrobotni według poziomu wykształcenia z końcem 2006 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Poziom wykształcenia ma istotny wpływ na sytuację osoby na rynku pracy. Jak wskazuje wykres najwyższe bezrobocie osiąga osoby z wykształceniem gimnazjalnym i niższym (152 osoby) i z wykształceniem zasadniczym zawodowym (145 osób). Kolejną grupą są osoby z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym.

Bezrobotni według stażu pracy stan na 31.12.2006r

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Najliczniej reprezentowaną grupę wśród bezrobotnych stanowią osoby ze stażem od 1 – 5 lat. Ogółem to 110 osób. Kolejna grupa to osoby bez stażu pracy, czyli absolwenci, bądź osoby nigdy niepracujące – 85 osób. Nieco mniejsza grupa to osoby ze stażem pracy od 10 – 20 lat – 78 osób. Najmniej bezrobotnych zanotowano w grupie osób legitymujących się stażem 30-letnim i dłuższym – 5 osób.

Dane te wskazują jednak najprawdopodobniej na to, iż osoby te w większości nabyły już uprawnienia emerytalne bądź też prawo do świadczeń przedemerytalnych.

2.6. KWESTIA UZALEŻNIEŃ

Problemy wynikające z picia alkoholu i zażywania narkotyków stanowią obecnie jedną z poważniejszych kwestii społecznych. Zjawisko to ma istotny wpływ zarówno na poczucie

bezpieczeństwa społecznego (wzrasta liczba nieletnich nietrzeźwych sprawców przestępstw, ale również nieletnich nietrzeźwych ofiar), jak również ogólny stan zdrowia populacji, zdolność do konkurencji na coraz bardziej wymagającym rynku pracy, a także na relacje interpersonalne z rówieśnikami i środowiskiem rodzinnym.

Liczba osób uzależnionych od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych jest trudna do ustalenia. Z jednej strony możemy opierać się na danych szacunkowych ustalonych dla populacji, m.in. przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, które prezentuje poniższe zestawienie, z drugiej na danych przedstawianych przez poszczególne instytucje podejmujące kwestie uzależnień w swojej działalności statutowej.

Populacje osób, u których występują różne kategorie problemów alkoholowych					
		W Polsce 38,6 mln	W mieście 100 tys. mieszk.	W mieście 25 tys. mieszk.	W gminie 10.tys. mieszk.
Liczba osób uzależnionych od alkoholu	ok 2% populacji	ok. 800 tys.	ok. 2000 osób	ok. 500 osób	ok 200 osób
Dorośli żyjący w otoczeniu alkoholika (współmałżonkowie, rodzice	ok. 4% populacji	ok .1,5 mln.	Ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Dzieci wychowujące się w rodzinach alkoholików	ok. 4% populacji	ok. 1,5 mln	ok. 4000 osób	ok. 1000 osób	ok. 400 osób
Osoby pijące szkodliwie	5-7 % populacji	2-2,5 mln	5-7 tys. osób	1.250-1.750 osób	ok. 500-700 osób
Ofiary przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym	2/3 dorosłych oraz 2/3 dzieci z tych rodzin	razem ok. 2 mln. Osób dorosłych i dzieci	ok. 5300 osób dorosłych i dzieci	ok. 1330 osób dorosłych i dzieci	ok. 530 osób dorosłych i dzieci

Dane szacunkowe Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Definiując problem alkoholizmu, przyjmuje się, że jest to całokształt problemów związanych z używaniem napojów alkoholowych. Rozumie się przez to zarówno

upośledzenie decyzji dotyczących rozpoczynania picia alkoholu, jak i polegających na niemożności przzerwania picia alkoholu. Problem alkoholizmu rozpatrywany jest w dwóch płaszczyznach:

- jako choroba alkoholowa (utrata kontroli picia, niemożność utrzymania się w abstynencji),
- jako zagadnienie spożycia napojów alkoholowych i akceptowanych przez społeczeństwo wzorów picia, co stwarza konieczność poszukiwania alkoholu.

Rozmiary zjawiska uzależnień odnotowane w oficjalnych statystykach różnią się od faktycznego stanu. Najlepiej widać to w sferze odczuć społecznych mieszkańców, którzy często wskazują na alkoholizm jako poważny problem społeczny.

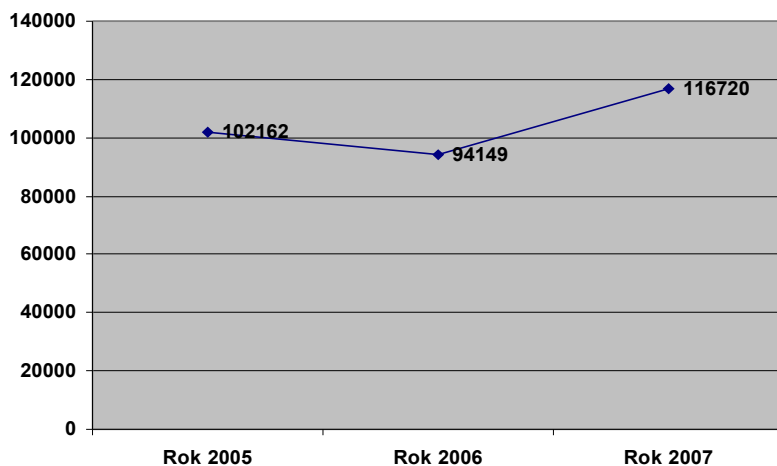
Śród 622 rodzin objętych pomocą społeczną przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bojanowie w 2007 roku 24 rodziny liczące 57 osób swoją trudną sytuację życiową tłumaczyło problemem alkoholowym. Nie jest uwidocznione używanie narkotyków. W analizowanym okresie z tytułu narkomanii miejscowy Ośrodek nie świadczył pomocy, co jednak nie może być tożsame ze stwierdzeniem zupełnego braku występowania zjawiska.

Aby eliminować niekorzystny wpływ alkoholizmu na społeczność gminy, konieczne jest prowadzenie działań o charakterze profilaktycznym oraz różnych form promocji zdrowego stylu życia. Ważną rolę odgrywają w tym procesie uchwalane corocznie programy profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, a także podejmowane przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bojanowie w ramach przysługujących jej uprawnień działania.

W roku 2007 Komisja ta w stosunku do 5 osób rozpatrzyła wnioski o leczenie odwykowe i podjęła stosowne procedury. Natomiast w ramach działalności Punktu Konsultacyjnego motywującego do podjęcia leczenia na rozmowy zgłosiło się 12 osób.

W analizowanym okresie członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2 razy w roku dokonali kontroli wszystkich punktów prowadzących sprzedaż napojów alkoholowych.

**Środki finansowe służące rozwiązywaniu
problemów uzależnień**

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bojanowie

Wielkość środków przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych w gminie w 2006 roku spadła i wynosiła 94.149zł, w 2005 roku wynosiła 102.162zł, a w 2007 roku – 116.720zł.

Rada Miejska w Bojanowie co roku uchwała Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych na terenie gminy Bojanowo, którego głównym celem jest:

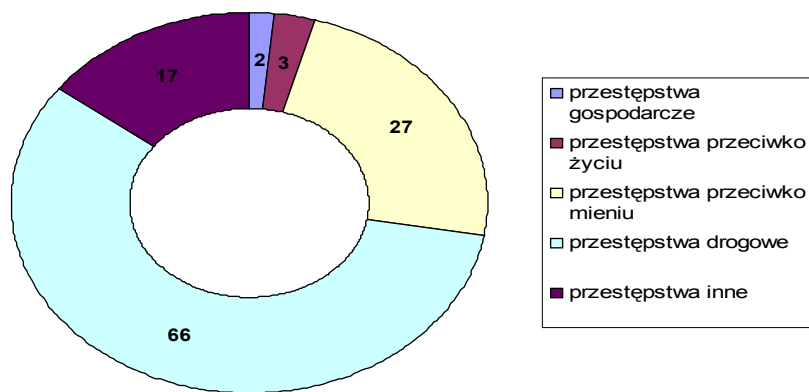
- zapobieganie powstawaniu nowych problemów alkoholowych na terenie miasta i gminy,
- zmniejszenie rozmiarów aktualnie istniejących problemów.

2.7. KWESTIA PRZESTĘPCZOŚCI

Przestępczość jest jednym z tych zjawisk społecznych, które odciskają dotkliwe piętno na funkcjonowaniu lokalnej społeczności. Jest to margines życia społecznego, ale intensywność zdarzeń oraz częstotliwość, z jaką występują, mogą mieć wpływ na formowanie postaw i zachowań ludzi tworzących społeczność gminy.

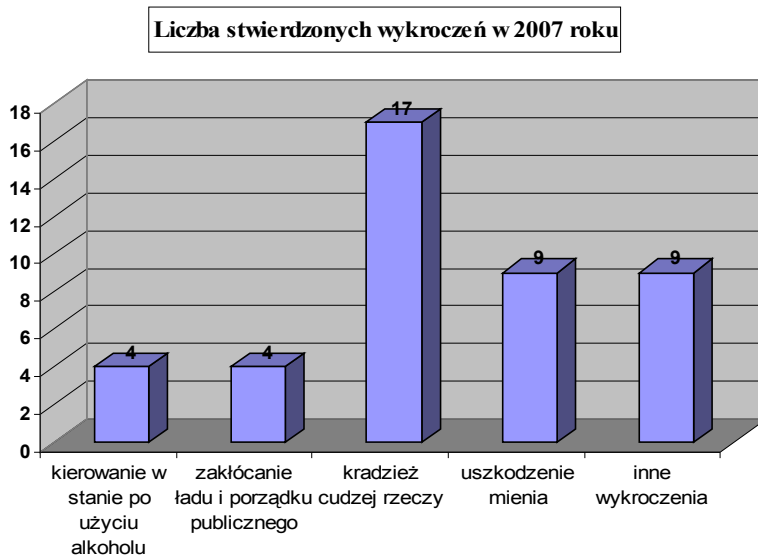
Liczba przestępstw stwierdzonych w 2007 roku

Dane Powiatowego Urzędu Pracy w Rawiczu

Z analizy stanu zagrożenia przestępczością za okres 12 miesięcy 2007 roku wynika, iż na terenie działania Rewiru Dzielnicowych nr II w Bojanowie, który podlega Komendzie Powiatowej Policji w Rawiczu, zanotowano ogółem 115 zdarzeń przestępczych, tj. o 24 więcej niż w roku poprzednim.

Analizując powyższe zestawienie, należy stwierdzić, iż najczęściej popełnianymi przestępstwami w 2007 roku były przestępstwa drogowe, tj. spowodowanie wypadku oraz prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości – ogółem 66 przypadków, tj. o 12 więcej niż w roku 2006. Należy to tłumaczyć tym, że przez teren gminy przebiega droga krajowa K-5 – Poznań – Wrocław. Na kolejnym miejscu znalazły się przestępstwa przeciwko mieniu – 27 przypadków (o 2 więcej niż w roku 2006), oraz inne przestępstwa – 17 przypadków (o 11 więcej niż w roku 2006).

Dane Rewiru Dzielnicowego nr II w Bojanowie

Z analizy powyższego zestawienia wynika, iż najczęściej popełnianym wykroczeniem w 2007 roku była kradzież cudzej rzeczy – 17 przypadków, oraz uszkodzenie mienia – 9 wykroczeń i równocześnie inne w ilości – 9.

Ogółem w 2007 roku odnotowano 43 wykroczenia, tj. o 5 więcej niż w roku 2006.

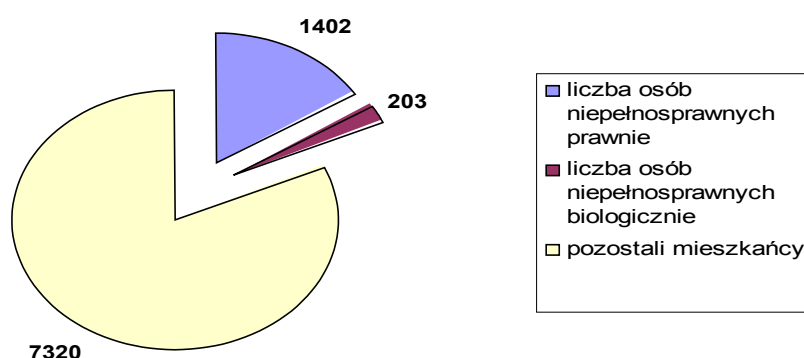
Na gorącym uczynku zatrzymano 87 sprawców w 78 przypadkach, w tym najwięcej sprawców przestępstw drogowych – 57, 20 sprawców innych przestępstw oraz 10 sprawców włamań i kradzieży rzeczy.

2.8. KWESTIA NIEPEŁNOSPRAWNOŚCI

W rozumieniu ustawy o pomocy społecznej niepełnosprawność oznacza stan fizyczny, psychiczny lub umysłowy, powodujący trwałe lub okresowe utrudnienie, ograniczenie bądź uniemożliwienie samodzielnej egzystencji. Tymczasem obecnie niepełnosprawność jest

również rozumiana jako wynik barier społecznych, ekonomicznych oraz fizycznych, jakie jednostka napotyka w środowisku zamieszkania. W związku z tym polityka społeczna powinna promować aktywne działania na wszystkich szczeblach życia społecznego oraz aktywnie wspierać wszelkie działania na rzecz równouprawnienia osób niepełnosprawnych, a także przeciwdziałać ich dyskryminacji i tworzyć mechanizmy wyrównujące szanse życiowe oraz warunki do korzystania z przysługujących im praw.

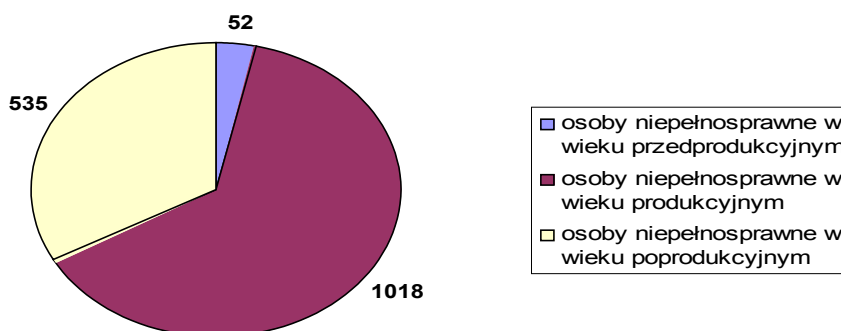
**Osoby niepełnosprawne a ludność gminy
w 2002 roku**

Dane Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 roku

W 2002 roku w gminie Bojanowo wśród 8.925 mieszkańców ogółem – zamieszkiwało 1.605 osób niepełnosprawnych (w tym 836 mężczyzn i 769 kobiet), co stanowiło 17,98% ogółu mieszkańców. W tym 1.402 osoby niepełnosprawne prawnie i 203 osoby niepełnosprawne biologicznie.

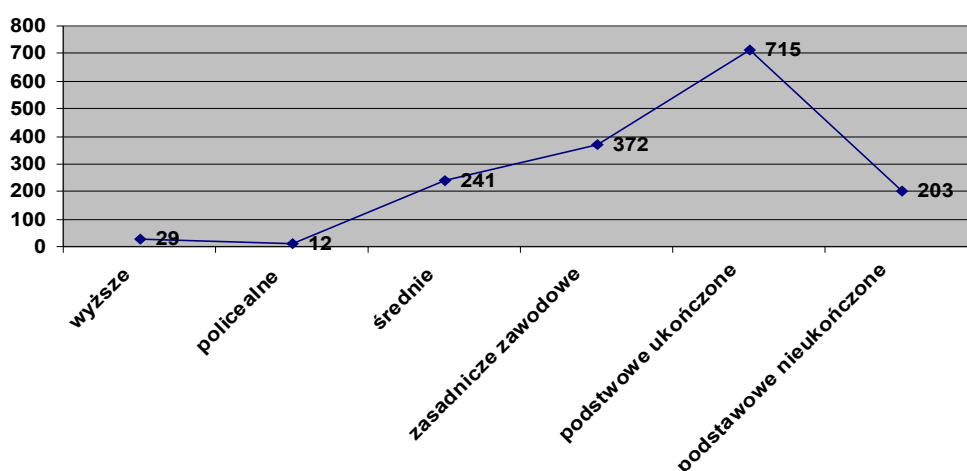
**Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku
w 2002 roku**

Dane Narodowego Spisu Powszechnego w 2002 roku

Wśród wszystkich osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę Bojanowo w 2002 roku największą grupę stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (1.018 osób). Nieco mniejszą grupę reprezentowały osoby w wieku poprodukcyjnym (535 osób), a najmniejszą liczebnie grupę stanowiły dzieci i młodzież – ogółem 52 osoby.

**Osoby niepełnosprawne według poziomu wykształcenia
w 2002 roku**

Dane Narodowego Spisu Powszechnego 2002 r

Analizując strukturę wykształcenia osób niepełnosprawnych zamieszkujących gminę

Bojanowo w 2002 roku (uwzględniając osoby w wieku 13 lat i powyżej), należy stwierdzić, iż najliczniejszą grupę stanowią osoby z wykształceniem podstawowym ukończonym (715 osób). Następną co do liczebności grupą są osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym (372 osoby). Kolejne grupy stanowią osoby z wykształceniem średnim i podstawowym nieukończonym – odpowiednio 241 i 203 osoby.

Osoby niepełnosprawne są bardzo zróżnicowaną grupą ludzi, w związku z czym konieczna jest polityka, która będzie respektować tę różnorodność. Szczególnej uwagi wymagają osoby o złożonych, wielorakich potrzebach uzależniających je od pomocy innych osób oraz ich rodziny. Niepełnosprawni są często gorzej wykształceni, co zdecydowanie utrudnia ich funkcjonowanie na rynku pracy. Rodziny posiadające niepełnosprawne dzieci wymagają szczególnej uwagi, jeżeli chodzi o ich edukację i społeczne włączanie oraz możliwości rehabilitacyjne. Szczególnych wysiłków wymaga rehabilitacja społeczna i zawodowa osób niepełnosprawnych, tj. m.in. promocja dostępu osób niepełnosprawnych do zatrudnienia oraz budowa systemu wsparcia dla osób chorych psychicznie, których systematycznie przybywa.

Wspomniane działania stwarzają możliwość integracji tej grupy osób z pozostałą częścią społeczeństwa. Jednocześnie nadal powinny być konsekwentnie likwidowane bariery architektoniczne, komunikacyjne oraz transportowe, utrudniające osobom niepełnosprawnym funkcjonowanie w społeczeństwie.

2.9.IDENTYFIKACJA NAJWAŻNIEJSZYCH PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH NA TERENIE GMINY

Identyfikacja problemów społecznych jest jednym z najważniejszych elementów każdego postępowania diagnostycznego, mającego określić zasadnicze problemy i ewentualne kierunki ich rozwiązywania. Podstawowym narzędziem badawczym, za pomocą którego identyfikowano problemy społeczne gminy, była ankieta rozesłana do osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej, między innymi do osób reprezentujących wybrane instytucje lokalne, takie jak: ośrodek zdrowia, kościół, szkoła, organizacje pozarządowe, a także lokalnych przedsiębiorców, pracowników socjalnych OPS-u, radnych, sołtysów, mieszkańców gminy. Z nadesłanych odpowiedzi wyłonił się obraz najistotniejszych kwestii dotyczących lokalną społeczność.

Słabe strony gminy

Wśród słabości gminy Bojanowo pojawia się kilka kwestii, które podzielić można na dwie główne kategorie.

Pierwsza dotyczy spraw socjalnych, a więc m.in. bezrobocia (prowadzącego do ubożenia, a tym samym do destabilizacji życia rodzin). Ponadto wskazuje się na zbyt małą ilość ofert (m.in. kulturalnych i miejsc spędzania czasu wolnego dla dzieci, młodzieży). Kolejną bolączką w tej grupie problemów jest alkoholizm i wiążące się z nim zjawisko przemocy w rodzinie.

Druga kategoria problemów, na które skarżą się respondenci jest brak obwodnicy, dokuczający hałas spowodowany dużym natężeniem ruchu kołowego. Niezadowolenie mieszkańców wzbudza również zanieczyszczanie ulic przez wałęsające się psy oraz ptactwo na dachach.

Najważniejsze problemy społeczne w gminie.

Za najważniejsze problemy w gminie, którymi powinien zająć się samorząd lokalny, uznano przede wszystkim bezrobocie i organizację czasu wolnego dla dzieci i młodzieży. Poważnym i narastającym problemem wskazanym przez respondentów jest alkoholizm i wiążące się z nim zjawisko przemocy w rodzinie, kwestie zaniedbania przez dom, problemy mieszkaniowe oraz potrzebę pomocy osobom starszym, niepełnosprawnym.

Szczególnie narażone grupy społeczne.

Za szczególnie narażone grupy, do których powinna trafić w pierwszej kolejności pomoc, uznano osoby bezrobotne. Kolejną grupą, która odczuwa skutki problemów społecznych są dzieci i młodzież. Zwrócono uwagę na ograniczoną ilość ofert umożliwiających dzieciom i młodzieży atrakcyjne spędzanie czasu wolnego. Pomoc społeczna powinna również otaczać szczególną opieką osoby starsze i niepełnosprawne.

Respondenci wskazali nie tylko środowiska, do których należy skierować pomoc, ale wymienili miejsca, wymagające szczególnej pomocy lub interwencji. Do takich miejsc należy zaliczyć m.in. okolice sklepów z alkoholem, przystanków autobusowych, wsie po byłych PGR-ach a w szczególności Gościejewice, place zabaw, parki, ulice: Dworcowa, Lipowa, 17 Stycznia i Rynek.

Kwestie uznane za najistotniejsze w tworzeniu strategii.

Ankietowani wskazali również problemy, na których powinna skupić się lokalna strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych gminy. Wybrali trzy najistotniejsze kwestie z zamkniętego katalogu.

Poniżej przedstawiamy te, które uzyskały największą liczbę wskazań.

<i>L.p.</i>	<i>Problemy społeczne</i>	<i>Liczba wskazań</i>
1	Pomoc bezrobotnym w przekwalifikowaniu się i znalezieniu pracy	29

2	Pomoc osobom i rodzinom ubogim	21
3	Pomoc ludziom starym, samotnym	18
4	Pomoc dla dzieci i młodzieży w poszukiwaniu alternatywnych form spędzania czasu wolnego	16
5	Pomoc rodzinom dotkniętym problemem uzależnień	13
6	Pomoc rodzinom dotkniętym przemocą domową	13

Badania własne

Z powyższego zestawienia wynika rozkład wskazań istniejących kwestii społecznych, które winny stać się przedmiotem szczególnej troski samorządu lokalnego.

Badania własne

Ponadto dla kwestii ważnych zaliczono: pomoc niepełnosprawnym, pomoc osobom nieradzącym sobie z opieką i wychowaniem dzieci, zwłaszcza w rodzinach wielodzietnych i niepełnych, pomoc ludziom dotkniętym skutkami powodzi lub innymi klęskami żywiołowymi oraz pomoc dla rodzin i osób w rozwiązywaniu problemów mieszkaniowych.

2.10. ANALIZA SWOT

Bardzo użyteczną metodą przy określaniu priorytetów rozwojowych jest coraz powszechniej stosowana w pracach nad strategią analiza SWOT. Nazwa SWOT jest

akronimem angielskich słów : Strengths (mocne strony), Weaknesses (słabe strony), Opportunities (szanse w otoczeniu), Threats (zagrożenia w otoczeniu). Analiza SWOT jest efektywną metodą identyfikacji słabych i silnych stron organizacji oraz badania szans i zagrożeń, jakie stoją przed organizacją. Analizę tą można z powodzeniem zastosować do dowolnego przedsięwzięcia, włącznie z programowaniem strategicznym.

Wnikliwe opracowanie SWOT jest istotnym etapem procesu planowania strategicznego. Przy właściwym opracowaniu stanowi punkt wyjściowy dla określania celów strategicznych oraz projektów socjalnych.

Analiza SWOT została przygotowana w miejscowym Ośrodku Pomocy Społecznej. Przedstawione poniżej wyniki obejmują:

- **sily** – wewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **słabości** – wewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na sytuację społeczną,
- **szanse** – zewnętrzne uwarunkowania o pozytywnym wpływie na realizację celów,
- **zagrożenia** – zewnętrzne uwarunkowania o negatywnym wpływie na realizację celów.

Wynik prac obrazują prezentowane poniżej zestawienia. Dodać należy, że w analizie SWOT odniesiono się wyłącznie do kwestii społecznych.

Kwestia osób bezrobotnych

Mocne strony

- wzrost znaczenia wykształcenia jako wartości,
- podnoszenie swoich kwalifikacji przez osoby bezrobotne,
- odpowiednie przygotowanie pracowników pomocy społecznej do pracy z bezrobotnymi.

Słabe strony

- wysoka skala bezrobocia na terenie gminy, wysokie bezrobocie długotrwałe zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, a w szczególności wśród młodzieży,
- wysokie bezrobocie długotrwałe na obszarach wiejskich,
- występowanie zjawiska dziedziczenia bezrobocia,
- nie istnieją organizacje pozarządowe pomagające osobom bezrobotnym.

Szanse

- nie rozwija się zjawisko wykluczenia społecznego w niektórych grupach społecznych,
- programy dla bezrobotnych długotrwale są powiązane z programami rozwoju zasobów ludzkich, przekwalifikowań i reorganizacją,
- władze lokalne i regionalne współpracują z partnerami społecznymi w ramach rozwiązywania problemów osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych,
- wzrost dostępności kształcenia ustawicznego na obszarach wiejskich.

Zagrożenia

- istnienie zjawiska osłabienia instytucji rodzinnych w zbiorowościach dotkniętych długotrwałym bezrobociem,
- zjawisko nielegalnego zatrudnienia,
- emigracja,
- nie wzrasta mobilność zawodowa.

Kwestie dzieci, młodzieży i rodziny

Mocne strony

- współpraca instytucji zajmujących się problematyką dzieci i młodzieży,
- właściwa komunikacja pomiędzy pracownikami sfery rządowej i pozarządowej,
- aktywna działalność pracowników służb społecznych na rzecz pomocy dzieciom i młodzieży,
- działania samorządu na rzecz zapobiegania dysfunkcjom rodziny,
- dobre warunki do prowadzenia skutecznej pracy socjalnej,
- aktywne poszukiwanie środków pozabudżetowych,
- zabezpieczanie dzieciom i młodzieży dostępu do różnorodnych form spędzania czasu wolnego.

Słabe strony

- niedostateczna ilość środków finansowych,
- nieadekwatna do potrzeb liczba zatrudnionych pracowników merytorycznych,

- brak powołania nowych organizacji pozarządowych,
- niedostateczna liczba specjalistów do pracy z rodziną,
- brak działalności w kierunku rozwoju zastępczej opieki rodzinnej nad dziećmi,
- niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dla rodzin w kryzysie,
- brak na terenie gminy placówek resocjalizacyjnych oraz placówek dla nieletnich oraz samotnych matek z dzieckiem,
- niepropagowanie idei wolontariatu na rzecz dzieci i młodzieży.

Szanse

- członkostwo Polski w Unii Europejskiej szansą na poprawę polityki społecznej wobec dzieci i młodzieży,
- brak marginalizacji i alienacji grup i osób,
- wysoki poziom współpracy pomiędzy szkołą i rodziną,
- prowadzenie programów profilaktycznych w szkołach,
- oferowanie dzieciom i młodzieży różnych form spędzania czasu wolnego.

Zagrożenia

- zjawisko rozpadu więzi społecznych i zaniku kontroli społecznej,
- występowanie zagrożeń funkcjonowania rodziny: uzależnienia, rozpad więzi rodzinnych, bezrobocie, przemoc w rodzinie, ubóstwo,
- niewystarczająca opieka medyczna w szkołach,
- niedostateczna ilość środków publicznych, niski poziom kultury prawnej społeczeństwa,
- niski poziom współpracy między szkołą a rodziną.

Kwestia ludzi starszych

Mocne strony

- istniejący określony standard usług dla osób starszych,

- istniejący Pensjonat dla Osób Starszych jako alternatywna forma mieszkalnictwa dla osób starszych,
- prawidłowy obieg informacji o formach pomocy społecznej,
- dobre przygotowanie kadry w dziedzinie spraw osób starszych,
- poprawa sfery technicznej ułatwiającej codzienne życie starszym,
- osoby starsze mają możliwość samorealizacji w organizacjach samopomocowych
- dobra dostępność do domów pomocy społecznej.

Słabe strony

- wzrost liczby świadczeniobiorców pomocy społecznej,
- zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej na jedno-, dwupokoleniowe,
- zwiększenie się liczby osób w wieku poprodukcyjnym, niski poziom życia w/w osób,
- niewykorzystywanie pomocy wolontariuszy w dziedzinie pomocy osobom starszym.

Szanse

- uwrażliwienie systemu oświaty na problemy osób starszych,
- dostosowanie standardów usług do wymogów Unii Europejskiej,
- koordynacja działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- dokładne rozpoznanie potrzeb osób starszych,
- postęp medycyny wpływa na poprawę sytuacji zdrowotnej osób starszych.

Zagrożenia

- brak szkoleń dla kadry realizującej pomoc osobom starszym,
- niedostosowanie infrastruktury,
- wzrost liczby osób samotnych,
- migracja ludzi młodych na inne tereny,
- brak koordynacji działań podmiotów na rzecz osób starszych,
- założenia nowego systemu emerytalno-rentowego nie wpływają na poprawę warunków życia osób starszych.

Kwestia osób niepełnosprawnych

Mocne strony

- zaangażowanie osób niepełnosprawnych w działalność samopomocy,

- rozpowszechnianie pozytywnych postaw w środowisku,

Słabe strony

- brak organizacji pozarządowych funkcjonujących w sferze niepełnosprawności,
- istnienie barier architektonicznych,
- nierównomierna i niewystarczająca oferta pomocy osobom niepełnosprawnym,
- niepełne rozpoznanie liczby osób niepełnosprawnych.

Szanse

- wzrost społecznej akceptacji osób niepełnosprawnych,
- edukowanie o rozumieniu potrzeb osób niepełnosprawnych,
- likwidowanie barier architektonicznych,
- równomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych.

Zagrożenia

- nierównomierne korzystanie ze środków pozabudżetowych i pomocowych,
- brak działań w zakresie likwidacji barier architektonicznych,
- niesprzyjająca pomocy osobom niepełnosprawnym sytuacja ekonomiczno – gospodarcza kraju.

Kwestia osób uzależnionych

Mocne strony

- dobrze przygotowana kadra do pracy z osobami uzależnionymi,
- dobrze przygotowana baza lokalowa,
- przewidłowe wykorzystanie środków pochodzących z zezwoleń na handel napojami alkoholowymi,
- stałe środki finansowe na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych.

Słabe strony

- brak bazy leczenia odwykowego,
- brak miejsc pobytu dla ofiar przemocy,

- brak organizacji pozarządowych zajmujących się osobami uzależnionymi.

Szanse

- traktowanie uzależnień jako problemu społecznego,
- wystarczające możliwości sprostania potrzebom w zakresie uzyskania pomocy w dziedzinie uzależnień,
- dostateczne wykorzystanie systemu informacji.

Zagrożenia

- brak zainteresowań fachowców różnych dziedzin wspólną pracą na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,
- występowanie zjawiska zmęczenia, bezsilności i bezradności społecznej.

Rozwój kadr i służb pomocowych

Mocne strony

- pomoc Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w rozwiązywaniu lokalnych problemów społecznych,
- wyspecjalizowana kadra pracowników pomocy społecznej,
- prowadzenie działań socjalnych z rodziną.

Słabe strony

- przeciążenie pracowników socjalnych ilością zadań,
- utrudniony dostęp do placówek oświatowych zajmujących się kształceniem w zakresie usług opiekuńczych,
- brak placówki opiekuńczo-wychowawczej na terenie gminy.

Szanse

- stałe doskonalenie zawodowe pracowników pomocy społecznej,
- współpraca z jednostkami pomocy społecznej przez inne podmioty.

Zagrożenia

- niewystarczająca ilość kadry w stosunku do potrzeb.

2.11. ZASOBY UMOŻLIWIAJĄCE ROZWIĄZYWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Zasobami umożliwiającymi rozwiązywanie problemów społecznych określamy instytucje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swym zasięgiem działania jej mieszkańców,

które funkcjonują w obszarze polityki społecznej i rozwiązują dane problemy. Są to zarówno jednostki samorządowe, jak i niepubliczne, na przykład organizacje pozarządowe.

2.11.1. INSTYTUCJE OFERUJĄCE POMOC I WSPARCIE

Instytucje oferujące pomoc i wsparcie prezentujemy w formie kart informacyjnych, które najtrafniej oddają możliwości udzielania wsparcia i pomocy mieszkańcom gminy. Karty zasobów zostały opracowane w ramach prac nad strategią i wskazują także pojawiające się w jednostkach potrzeby i możliwości rozwoju.

Ośrodek Pomocy Społecznej

ul. Rynek 12 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Ośrodek realizuje zadania wynikające z ustawy o pomocy społecznej, ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, ustawy o dodatkach mieszkaniowych, koordynuje między innymi rozwiązywanie problemów społecznych w gminie. Kadre Ośrodka stanowią: kierownik, 3 specjalistów pracy z rodziną, 1 specjalista pracy socjalnej, 2 referentów i 9 opiekunek.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta jednostki skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy znajdują się w trudnej sytuacji materialno – bytowej i zdrowotnej.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

ul. Lipowa 2 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Realizuje uchwalany corocznie Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania

Problemów Alkoholowych i Gminny Program Przeciwdziałania Narkomanii oraz poradnictwo.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do mieszkańców gminy, którzy mają problemy lub zagrożeni są problemami związanymi z alkoholizmem i narkomanią.

Świetlica środowiskowa przy Szkole Podstawowej w Bojanowie

ul. Lipowa 2 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami, pomoc przy odrabianiu lekcji, zabawy i gry zespołowe, dożywianie.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do dzieci zagrożonych patologią społeczną.

Świetlica środowiskowa przy Gimnazjum w Bojanowie

ul. Lipowa 2 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Pomoc rodzinie i dzieciom sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniami, pomoc przy odrabianiu lekcji,

zabawy i gry zespołowe, dożywanie.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do dzieci zagrożonych patologią społeczną.

Punkt Konsultacyjny

ul. Lipowa 2 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Pomoc psychospołeczną dla rodzin z problemem alkoholowym oraz przeciwdziałanie przemocy.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do mieszkańców gminy.

Pensjonat im. Jana Pawła II dla osób starszych

ul. Lipowa 2a 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Urząd Miejski w Bojanowie

2. Co oferuje (zakres usług)

Osoby mają zapewnioną opiekę w wymiarze 8 godzin dziennie, kontakty sąsiedzkie, wzajemne wsparcie, dobre warunki mieszkaniowe.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do osób w wieku emerytalnym.

Placówka dysponuje 25 mieszkaniami.

Klub Seniora "Uśmiech" w Bojanowie

ul. Lipowa 2a 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Polski Komitet Pomocy Społecznej; Zarząd Miejsko – Gminny w Bojanowie, ul. Rynek 12, 63-940 Bojanowo

2. Co oferuje (zakres usług)

Organizacja spotkań towarzyskich i imprez okolicznościowych oraz wzajemne wsparcie członków Klubu.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest dla osób w wieku poprodukcyjnym.

Parafialny Zespół “Caritas” przy Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa

ul. Marcinkowskiego 6 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Caritas Archidiecezji Poznańskiej

2. Co oferuje (zakres usług)

Jednostka oferuje pomoc żywnościową, wypoczynek letni.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Oferta skierowana jest do osób najuboższych.

Dom Pomocy Społecznej w Pakówce

Pakówka 42 63-940 Bojanowo

1. Podmiot prowadzący

Starostwo Powiatowe, ul. Rynek 17, 63-900 Rawicz

2. Co oferuje (zakres usług)

Całodobową opiekę, usługi bytowe, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu.

3. Do kogo skierowana jest oferta jednostki (kategorie i ilość klientów)

Dla osób niepełnosprawnych intelektualnie.

Organizacje pozarządowe działające na terenie gminy Bojanowo:

1. Polski Komitet Pomocy Społecznej, Zarzą Miejsko – Gminny w Bojanowie
2. Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży
3. 8 Drużyna Harcerska “Granatowe Tropiki”
4. Klub Sportowy MUKS “SZOK”
5. Klub sportowy RUCH BOJANOWO
6. Koło Gospodyń Wiejskich
7. Ochotnicza Straż Pożarna
8. Związek Bojowników o Wolność i Demokrację i Byłych Więźniów Politycznych.

2.12. PODSUMOWANIE CZĘŚCI DIAGNOSTYCZNEJ

Dokonując diagnozy problemów społecznych na terenie gminy zespół korzystał z szeregu możliwości, jakie stwarza funkcjonowanie jednostek organizacyjnych samorządu terytorialnego, jednostek pozarządowych oraz instytucji współdziałających w szeroko rozumianym obszarze polityki społecznej. Nie poprzestając na analizie źródeł zastanych, którymi dysponują: Ośrodek Pomocy Społecznej, Powiatowy Urząd Pracy, Policja i inne, korzystano obficie z bardzo wskazanych przy sporządzaniu analiz diagnostycznych źródeł wywołanych, tj. badań ankietowych i analizy SWOT.

Sumując uzyskane informacje i nakładając wyniki diagnozy na zakres możliwości kompetencyjnych samorządu, możemy wskazać najważniejsze obszary problemowe, których rozwiązanie powinno stać się przedmiotem działań samorządu lokalnego, a jest treścią części

programowej niniejszego dokumentu. Są to:

- ❖ Rodzina powinna zapewniać swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo – wychowawcze osłabiające powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy się zająć organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży.
- ❖ Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.
- ❖ Zapewnienie opieki osobom chorym, straszym i niepełnosprawnym, niezdolnym do samodzielnego funkcjonowania w środowisku.
- ❖ Uzależnienie od środków psychoaktywnych jest jednym z poważniejszych problemów społecznych na terenie gminy, stając się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.
- ❖ Zgodnie z zasadą pomocniczości system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompensowaniu podstawowych potrzeb.

3. CZĘŚĆ PROGRAMOWA

W tej części strategii zawarte są programy szczegółowe polityki i pomocy społecznej, przeznaczone do realizacji na terenie gminy. Zostały one ujęte w formie misji, celów strategicznych, celów szczegółowych i kierunków działań.

3.1. MISJA

**WSPARCIE RODZINY, STWORZENIE WARUNKÓW
DO ROZWOJU OSOBISTEGO I ZAWODOWEGO
ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE MARGINALIZACJI
SPOŁECZNEJ, SŁUŻĄCE ODBUDOWIE
WIĘZI SPOŁECZNYCH I MIĘDZYLUDZKICH**

3.2. CELE STRATEGICZNE

Problem:

Rodzina powinna zapewnić swoim członkom oparcie i pomoc. Może to uczynić tylko silna rodzina, w związku z czym wszelkie problemy opiekuńczo – wychowawcze osłabiające

powyższe funkcje powinny być diagnozowane i rozwiązywane. Polepszeniu powinna ulec sytuacja dziecka, w szczególności należy się zająć organizacją czasu wolnego dzieci i młodzieży.

Cel strategiczny 1.

Budowa zintegrowanego systemu pomocy dziecku i rodzinie
--

Cele szczegółowe:

1. Pomoc w likwidacji przyczyn dysfunkcji.
2. Interwencja wobec rodziny dotkniętej kryzysem.
3. Współpraca z instytucjami i organizacjami zajmującymi się opieką i pomocą rodzinie.
4. Zapewnienie dzieciom i młodzieży odpowiednich warunków do życia i rozwoju zgodnie z ich potrzebami i przysługującymi im prawami.
5. Przeciwdziałanie szerzeniu się postaw destrukcyjnych, agresywnych, aspołecznych w środowisku dzieci i młodzieży.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1 - 5:

1. Rozwój specjalistycznego poradnictwa, w tym rodzinnego dla rodzin naturalnych, zastępczych, samotnych matek, a także terapii rodzinnej.
2. Zintensyfikowanie i rozwój form pracy socjalnej ze szczególnym uwzględnieniem dzieci ze środowisk niewydolnych wychowawczo.
3. Prowadzenie grup wsparcia i grup samopomocowych.
4. Zabezpieczenie potrzeb bytowych dzieci i młodzieży z rodzin ubogich:
  - organizowanie i finansowanie dożywiania w trakcie nauki w szkole,
  - zapewnienie odzieży, wyposażenia w artykuły szkolne,
  - organizowanie i finansowanie wypoczynku letniego i zimowego,
  - organizowanie akcji charytatywnych do pozyskania środków na pomoc dzieciom.
5. Podejmowanie inicjatyw i nowatorskich rozwiązań na rzecz ochrony macierzyństwa i dziecka w rodzinie.
6. Umożliwienie samotnym matkom podjęcie pracy poprzez samozatrudnienie i telepracę.
7. Szkolenie i podnoszenie kwalifikacji kadry specjalistów do pracy z rodziną oraz w zakresie zaspokajania potrzeb dzieci w placówkach.

8. Tworzenie warunków do realizacji programów socjoterapeutycznych.
9. Rozwój nowych form działań osłonowo – aktywizujących na rzecz dzieci i młodzieży niepełnosprawnej.
10. Tworzenie i wdrażanie programów w zakresie wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży.
11. Wykorzystanie potencjału partnerów społecznych w realizacji pomocy dziecku i rodzinie.
12. Zintegrowanie działań na rzecz dziecka i rodziny ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, zakładami opieki zdrowotnej, kościołem oraz organizacjami społecznymi.
13. Inicjowanie i rozwój różnych form integracji rodzin ze społecznością lokalną, (wspieranie wypoczynku rodzinnego, organizowanie imprez integracyjnych i kulturalnych, festynów, spartakiad).
14. Upowszechnianie informacji o podmiotach świadczących pomoc dziecku i rodzinie.
15. Podjęcie działań w kierunku organizacji alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży (tworzenie kół zainteresowań, rozwijanie oferty kulturalno – sportowej, zwiększenie aktywności miejscowego Ośrodka Kultury).

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada Miejska oraz Urząd Miejski, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Istnienie wysokiego poziomu bezrobocia na terenie gminy skutecznie uniemożliwia realizację celów osobistych i zawodowych znacznej grupie mieszkańców, pogłębiając obszary ubóstwa.

Cel strategiczny 2.

System wsparcia na rzecz osób bezrobotnych

Cele szczegółowe:

1. Monitoring socjalny – postępowanie w sytuacji kryzysowej długotrwałego pozostawania bez pracy.
2. Rozwijanie aktywnych form pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym, długotrwanie bezrobotnym, w tym kobietom.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1 – 2:

1. Stała współpraca z PUP w zakresie monitorowania zjawiska bezrobocia na terenie miasta i gminy:
  - organizacja stażów absolwentów i przygotowania zawodowego,
  - organizacja prac interwencyjnych i robót publicznych,
  - organizacja prac społecznie użytecznych,
  - promowanie klubów pracy i szkoleń.
2. Objęcie pracą socjalną osób długotrwanie bezrobotnych, tak by zachęcać te osoby do systematycznego poszukiwania zatrudnienia. W szczególności należy dążyć do udzielenia osobom bezrobotnym wszechstronnej pomocy w zakresie: poradnictwa, zapoznania z aktywnymi technikami poszukiwania pracy.
3. Objęcie pomocą materialną rodzin dotkniętych problemem bezrobocia.
4. Tworzenie na terenie miasta i gminy sprzyjającego klimatu dla potencjalnych inwestorów, mogących tworzyć nowe miejsca pracy.
5. Nawiązanie kontaktu z organizacjami pozarządowymi z terenu powiatu i województwa dla skuteczniejszego rozwiązywania problemu bezrobocia.
6. Współdziałanie w programach realizowanych z Europejskiego Funduszu Społecznego przez instytucje rynku pracy.
7. Bieżący monitoring ofert programowych i ewentualne opracowanie projektów mających na celu rozwiązywanie problemu bezrobocia, w szczególności wśród kobiet i osób długotrwanie bezrobotnych.
8. Wsparcie osób bezrobotnych w zmianie kwalifikacji, kształceniu, w szczególności

poprzez zapewnienie dostępu do odpowiednich źródeł informacji.

9. Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw poprzez ulgi podatkowe i partycypowanie w kosztach zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Zapewnienie właściwej opieki osobom samotnym, w podeszłym wieku i niepełnosprawnym.

Cel strategiczny 3.

**Rozwijanie zintegrowanego systemu wsparcia
na rzecz osób starszych i niepełnosprawnych**

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie odpowiednich form opieki osobom wymagającym pomocy, aktywizowanie osób starszych i niepełnosprawnych do udziału w życiu społecznym.
2. Usprawnianie osób starszych i niepełnosprawnych.
3. Promowanie aktywnego i zdrowego stylu życia.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1 – 3:

1. Utrzymanie osób starszych i niepełnosprawnych w miejscu zamieszkania poprzez:
  - rozwinięty system usług opiekuńczych,
  - zapewnienie mieszkania w Pensjonacie,
  - uwrażliwienie społeczności lokalnej na potrzeby osób starszych i niepełnosprawnych.
2. Rozwój pracy socjalnej i działań na rzecz integracji osób niepełnosprawnych ze środowiskiem lokalnym:
  - budowa projektów socjalnych promujących integrację społeczną,
  - rozwój oferty kulturalnej aktywizującej osoby niepełnosprawne.
3. Wsparcie materialne dla osób samotnych, w podeszłym wieku i osób niepełnosprawnych.
4. W przypadku wyczerpania wszystkich możliwości zapewnienia opieki w środowisku, umieszczenie osób wymagających całodobowej opieki w ośrodkach opiekuńczo – leczniczych lub w domach pomocy społecznej.
5. Współpraca z Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, Państwowym Funduszem Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych w zakresie:
  - systematycznego łamania barier architektonicznych i komunikacyjnych,
  - aktywizacji społecznej i zawodowej osób niepełnosprawnych.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych,

pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Uzależnienie od środków psychoaktywnych jest jednym z poważniejszych problemów na terenie gminy, stając się przyczyną szeregu negatywnych zjawisk, skutecznie ograniczających wydolność rodzin nimi dotkniętych.

Cel strategiczny 4.

--

<p style="text-align: center;">Sprawny system profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień na terenie gminy</p>

Cele szczegółowe:

1. Zapobieganie powstawaniu nowych problemów uzależnień.
2. Zmniejszanie rozmiarów problemów, które aktualnie występują.
3. Zwiększenie zasobów niezbędnych do radzenia sobie z już istniejącymi problemami.
4. Przeciwdziałanie przemocy domowej.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1 – 4:

1. Ograniczenie i zmiana struktury spożywania napojów alkoholowych.
2. Zmiana zachowań i postaw mieszkańców w sytuacjach związanych z alkoholem i narkotykami.
3. Zintensyfikowanie działań profilaktycznych kierowanych w szczególności do dzieci i młodzieży
4. Zwiększenie częstotliwości kontroli punktów sprzedaży napojów alkoholowych przez Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
5. Budowanie skutecznych form kontroli prawnej i społecznej nad szkodliwymi formami postępowania osób nadużywających alkoholu.
6. Zwiększenie skuteczności i dostępności terapii w zakresie nowoczesnych strategii i metod rozwiązywania problemów alkoholowych.
7. Zwiększenie świadomości osób młodych odnośnie zagrożeń wynikających ze stosowania używek.
8. Opracowanie i realizacja programu przeciwdziałania narkomanii.
9. Przeciwdziałanie przemocy domowej i zaniedbaniom; opracowanie i realizacja lokalnego programu przeciwdziałania przemocy domowej.

Cele i kierunki działań są realizowane zgodnie z przyjmowanym przez Radę Miejską Gminnym Programem Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, zawierającym szczegółowe działania w tym zakresie.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Miejski, szkoły, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy

społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

Problem:

Zgodnie z zasadą pomocniczości system polityki i pomocy społecznej powinien uzupełniać i wspomagać naturalną strukturę społeczną w samoorganizacji i kompleksowaniu podstawowych potrzeb.

Cel strategiczny 5.

Aktywizacja społeczności lokalnej

Cele szczegółowe:

1. Inicjowanie integracji społeczności lokalnej.
2. Wspólne diagnozowanie potrzeb i problemów społeczności lokalnych.

Kierunki działań do celów szczegółowych 1 – 2:

1. Systematyczna diagnoza i monitoring istniejących problemów społecznych.
2. Wspomaganie inicjatyw społecznych i inspirowanie rozwoju idei samopomocy.
3. Doskonalenie systemu informacyjnego o możliwościach udzielania pomocy społecznej i wsparcia mieszkańcom gminy np. poprzez internet i lokalne środki masowego przekazu.
4. Realizacja zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych w gminie w jak najszerszym zakresie poprzez organizacje społeczne, kościół katolicki, stowarzyszenia, pracodawców, osoby fizyczne i prywatne.
5. Wspieranie organizacyjne, prawne i lokalowe powstających i istniejących organizacji pozarządowych oraz świadczenie poradnictwa dla organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania grantów i dotacji, środków finansowych z innych źródeł niż samorządowe.
6. Promowanie idei wolontariatu i pozyskiwania wolontariuszy do współpracy w realizowaniu zadań dotyczących rozwiązywania problemów społecznych.
7. Systematyczne wzmacnianie kadr Ośrodka Pomocy Społecznej poprzez doszktałanie i utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników socjalnych.
8. Upowszechnianie pozytywnych skutków działań obywatelskich.

Odpowiedzialni za realizację kierunków działań:

Rada i Urząd Miejski, jednostki organizacyjne samorządu gminnego i pomocy społecznej.

Środki finansowe:

Budżet samorządu lokalnego, środki pozyskane z funduszy zewnętrznych: rządowych, pozarządowych, programów celowych.

Partnerzy:

Instytucje rządowe, naukowe, samorządowe, organizacje społeczne, ze szczególnym

uwzględnieniem organizacji pożytku publicznego.

3.3.MONITORING I WDRAŻANIE STRATEGII

3.3.1. MONITORING I EWALUACJA

Skuteczność funkcjonowania przyjętej strategii zależy będzie od:

- a. monitoringu i ewaluacji
- b. budowy programów celowych rozwijających przyjęte kierunki działań.

Monitoring i ewaluacja zapisów strategicznych polegają na systematycznej ocenie

realizowanych działań oraz modyfikacji kierunków działania w przypadku istotnych zmian społecznych, które mogą pojawić się poprzez zmianę regulacji prawnych czy też narastanie poszczególnych dolegliwości społecznych.

Całościowa ocena wymaga odpowiedzi na pytania o zgodność ocenianej polityki z przyjętymi wartościami i zasadami.

Ewaluacja jest działalnością z natury normatywną, gdyż z jednej strony wykorzystuje się w niej istniejące normy, z drugiej zaś w jej wyniku mogą pojawić się propozycje wprowadzenia nowych norm i procedur. Jest także działalnością instrumentalną, ponieważ jej podstawowym celem jest dostarczenie podmiotom polityki społecznej praktycznej wiedzy potrzebnej przy podejmowaniu decyzji.

Elementem skutecznego monitoringu i ewaluacji będą przede wszystkim:

a. Zespół wdrażający strategię.

Zespół powinien zostać powołany przez burmistrza odrębnym zarządzeniem, a w jego skład mogą wejść min.: zastępca burmistrza, kierownik Ośrodka Pomocy Społecznej, pełnomocnik burmistrza d/s Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz inne osoby wskazane przez burmistrza.

b. Roczna ocena wdrażania strategii

Zespół wdrażający strategię powinien zbierać się przynajmniej raz w roku i oceniać poziom wdrażania poszczególnych celów i kierunków działań. Zespół swoją ocenę powinien przekazać burmistrzowi i radzie, sugerując przyjęcie proponowanych rozwiązań, np.: programów celowych, programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych etc.

3.3.2. CECHY PROGRAMÓW I PROJEKTÓW

Strategia integracji i rozwiązywania problemów społecznych będzie skuteczna o ile przedstawiciele samorządu lokalnego znajdą zasoby umożliwiające budowę i realizację programów celowych zgodnych z przyjętymi kierunkami działań. Programy można realizować w okresach rocznych, dłuższych lub krótszych, w zależności od charakteru danego projektu.

Przy budowie projektów znaczenie będą miały środki, które Rada Miejska rocznie będzie przeznaczała na ten cel. Projekty można realizować w ramach:

- a. własnych zasobów samorządu (np. projekty OPS-u),
- b. poprzez organizacje pozarządowe,
- c. poprzez inne instytucje zewnętrzne

Projekty i programy mogą być przyjmowane przez Radę Miejską stosownymi uchwałami, które winny przybierać formułę załączników do niniejszej strategii.

Projekty i programy realizowane w ramach strategii powinny być zgodne z przyjętymi kierunkami działań. Ponadto powinna je cechować:

1. Efektywność - jest to jedna z najbardziej pożądanых cech polityki społecznej i

jednocześnie kryterium jej oceny. Stosowana jest w polityce społecznej w znaczeniach nadawanych jej przez ekonomię, prakseologię i socjologię. Jest to relacja między osiągniętymi bądź planowanymi celami (korzyściami) danego działania a ponoszonymi lub planowanymi nakładami. Można tego dokonać dwoma sposobami: osiągnąć maksymalny stopień realizacja celu przy danym nakładzie zasobów (zwiększenie wydajności) lub używając minimalnego nakładu środków, by w jak największym stopniu zbliżyć się do realizacji celu (oszczędzanie zasobów). Efektywne programy, realizowane w ramach strategii, rozwiązując jedną kwestię społeczną, nie przyczyniając się do powstania nowych. Służąc zachowaniu równowagi między interesami różnych grup społecznych oraz podnoszą poziom zaaspokojenia potrzeb społeczeństwa oszczędnie i wydajnie dysponują posiadnanymi środkami.

2. Skuteczność - jest to zgodność między stanem rzeczy, określonym jako

skutek danego działania, a zakładanym celem. Skuteczność jest stopniowalna: za skuteczne uznaje się nie tylko działania, których skutki są tożsame z celem, ale i te, które zbliżają do jego osiągnięcia.

Skuteczność jest oceną, dla której punktem odniesienia jest wzorzec stanu docelowego.

Ten stan docelowy w polityce społecznej może być postrzegany bardziej konkretnie –

jako pożądane i zaplanowane zmiany w jakiejś dziedzinie życia społecznego (np. ograniczenie obszarów biedy).

3. **Celowość** – jest to cecha oznaczająca dotarcie z danym programem do środowiska osób rzeczywiście go potrzebujących. Ocena celowości powinna się opierać na rzetelnie przeprowadzonej diagnozie problemu.

3.3.3 PROPONOWANIE PROJEKTU – BANK POMYSŁÓW

Prezentowane projekty powstały w trakcie prac nad dokumentem strategicznym i przedstawiamy je na zasadzie “banku pomysłów”, tzn. ich realizacja jest wskazana ale możliwa będzie dopiero wtedy gdy wnioskodawcy projektów pozyskają na nie środki

finansowe.

1. Organizacja i upowszechnianie kultury fizycznej i sportu wśród młodzieży i w Bojanowie

Wnioskodawca:	MUKS SZOK ul. Lipowa 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	Sportowy tryb życia jako alternatywa dla zachowań patologicznych. Wykształcenie umiejętności radzenia sobie z negatywnymi relacjami międzyludzkimi. Propagowanie zasad fair play w sporcie i w życiu. Wpajanie młodym ludziom uniwersalnych wartości moralnych. Wykształcenie umiejętności radzenia sobie w sytuacjach kryzysowych. Spędzenie wolnego czasu bez alkoholu i papierosów. Podnoszenie intelektu i umiejętności podejmowania dobrych decyzji. Integracja w grupie. Podnoszenie świadomości patriotycznej. Podnoszenie sprawności fizycznej.
Grupa objęta działaniem:	Dzieci, młodzież, rodzice, nauczyciele

2. ZIELONE WAKACJE

Wnioskodawca:	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych ul. Lipowa 2a 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	Skuteczne zagospodarowanie czasu wolnego dla dzieci ze szkół podstawowych i gimnazjum w okresie wakacji letnich. Atrakcyjne formy pracy stosowane przez wychowawców pozwolą na integrację dzieci z różnych środowisk oraz bliższe poznanie naszej "Małej Ojczyzny"
Grupa objęta działaniem:	Dzieci z rodzin ubogich, patologicznych, zagrożonych patologią, wytypowane przez OPS

3. "WĘDRUJ Z NAMI" - PROFILAKTYKA PIERWSZORZĘDNA

Wnioskodawca:	KSM ul. Marcinkowskiego 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	Angażowanie dzieci i młodzieży w zajęcia turystyczne i uczestnictwo w kulturze jako alternatywa zachowań społecznych nieakceptowanych
Grupa objęta działaniem:	Dzieci i młodzież z parafii "Najświętszego Serca Pana Jezusa w Bojanowie"

4. "ABYŚMY BYLI RAZEM" - SENIORZY

--	--

Wnioskodawca:	Klub Seniora “ Uśmiech” ul. Lipowa 2 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	Poznanie walorów przyrodniczych i rekreacyjnych naszego kraju, uczestnictwo w kulturze, - wyjazdy do teatrów, integracja osób starszych, zaspokajanie potrzeby samorealizacji i potrzeby sukcesu.
Grupa objęta działaniem:	Członkowie Klubu Seniora “ Uśmiech” i mieszkańcy Pensjonatu dla osób Starszych w Bojanowie

5. “MIKOŁAJ PRZYCHODZI DO KAŻDEGO “

Wnioskodawca:	Miejska Biblioteka Publiczna ul. Rynek 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	Integracja osób niepełnosprawnych z dziećmi ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz młodzieży działającej na rzecz osób dotkniętych dysfunkcjami, aktywizacja środowiska lokalnego
Grupa objęta działaniami:	Dzieci i młodzież niepełnosprawna z gminy Bojanowo

6. PROGRAM PROWADZENIA MONITORINGU SOCJALNEGO – POSTĘPOWANIA W SYTUACJI KRYZYSOWEJ OSÓB DŁOGOTRWALE POZOSTAJĄCYCH BEZ PRACY

Wnioskodawca:	Ośrodek Pomocy Społecznej ul. Rynek 12 63-940 Bojanowo
Cel strategiczny:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Aktywizacja osób długotrwale bezrobotnych w poszukiwaniu zatrudnienia 2. Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznym osób bezrobotnych 3. Poprawa warunków materialnych rodzin osób bezrobotnych
Grupa objęta działaniami:	Osoby długotrwale bezrobotne – klienci OPS

4. UWAGI KOŃCOWE

Zapisy zawarte w strategii będą realizowane w ramach kierunków poszczególnych działań, w zależności od posiadanych przez samorząd i pozyskanych z zewnątrz środków finansowych.

Inne dokumenty programowe w zakresie lokalnej polityki społecznej powinny być zgodne z wytycznymi w niniejszym dokumencie celami strategicznymi i kierunkami działań. Powinny je również rozwijać i uszczegółowiać. Odnosi się to zarówno do programów przyjmowanych przez samorząd corocznie, jak i dokumentów wieloletnich, m.in. do:

- *Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych,*
- *Systemu Profilaktyki i Opieki nad Dzieckiem i Rodziną,*
- *Programu Współpracy z Organizacjami Pozarządowymi,*
- *Programu Przeciwdziałania Przemocy Rodzinie,*
- *Programu Przeciwdziałania Narkomanii.*